

Den næste sag på dagsordenen var:

16) Anden behandling af lovforslag nr. L 197: Forslag til lov om foranstaltninger i medfør af De Forenede Nationers traktat af 24. september 1996 om et altomfattende forbud mod atomprøvesprængninger.

Af udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen). (Fremsat 17/3 99. Første behandling 6/4 99. Betænkning 4/5 99).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

17) Forespørgsel nr. F 41:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om den danske forhandlingsstrategi op til den kommende forhandlingsrunde i WTO – specielt med hensyn til miljø, sundhed, forbrugerhensyn, arbejdstagerrettigheder og udviklingslande?«

Af Jørn Jespersen (SF), Margrete Auken (SF), Steen Gade (SF) og Jes Lunde (SF).

(Forespørgslen anmeldt 19/3 99. Fremme af forespørgslen vedtaget 25/3 99).

Begrundelse

Jørn Jespersen (SF):

Om kort tid går der en ny forhandlingsrunde i gang i verdenshandelsorganisationen WTO, og der er jo en lang række spørgsmål, der har stor betydning for både verdenssamfundet og de enkelte lande, som muligvis kommer til debat i

den forbindelse, og efter vores opfattelse i SF er der en række emner, som det er meget afgørende kommer til at indgå i den kommende forhandlingsrunde i WTO.

Jeg skal bare kort nævne nogle af overskrifterne for de områder, som vi synes det er meget væsentligt at få diskuteret.

Først er der spørgsmålet om miljø og miljøaftaler i forhold til den internationale frihandel. Her har vi i dag et relativt uafklaret forhold mellem miljøaftalernes status i forhold til WTO-reglerne, og derfor er det afgørende, at det spørgsmål indgår i den kommende forhandlingsrunde, så vi får skabt helt klare internationale retsregler og klare mekanismer, der sikrer, at der er et afklaret forhold mellem de multilaterale miljøaftaler og reglerne i WTO-handelsystemet.

Det er også afgørende, at vi får præciseret, hvordan forsigtighedsprincippet indgår i WTO-regelsættet, så vi på den ene side sikrer, at der er mulighed for, at lande kan fastsætte højere standarder inden for miljø og sundhed, og på den anden side også sikrer, at man ikke bruger sådanne regler til skjult protektionisme. Så en afklaring på det punkt er ganske afgørende.

Et andet punkt, der er meget vigtigt at få behandlet i den kommende runde, er spørgsmålet om arbejdstagerrettigheder. Der er jo ingen tvivl om, at der er en risiko for, at jo mere frihandel, man får, jo mere får vi et såkaldt »race to the bottom«, altså at landene konkurrerer på dårlige lønvilkår, dårlige arbejdsmiljøvilkår, dårlige forhold for lønmodtagerne generelt.

For at sikre at vi får en fair og retfærdig frihandel, er det afgørende, at vi får indført præcise regler for, hvilken beskyttelse lønmodtagere i de forskellige lande bør nyde som følge af WTO-reglerne, og at WTO-reglerne indrettes sådan, at det bliver en fair konkurrence og ikke en konkurrence på dårlige løn- og arbejdsvilkår.

Endelig er der spørgsmålet om den fattige verden, om de fattige ulandes vilkår.

Det er klart, at ulandene på sigt vil nyde godt af en liberalisering af verdenshandelen, men på den anden side må man konstatere, at den måde, som liberaliseringen hidtil har fundet sted på, har betydet, at ulandene i et stort omfang er blevet tvunget til at åbne deres markeder for vores varer, uden at vi tilsvarende har åbnet vores markeder for de varer, som de fattige ulande kan producere og konkurrere på. Vi har også set, at den rige verden har givet en række

løfter om kompensationer for liberaliseringen til de mindst udviklede lande, til de fødevarerimporterende lande, men at disse løfter har svært ved at blive indfriet.

Derfor er det vigtigt, at Danmark og EU får en stærk, offensiv forhandlingslinje i de kommende forhandlinger i WTO, og derfor denne forespørgsel.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Jeg vil gerne takke forespørgerne for forespørgslen. Det er et vigtigt anliggende også for Folketinget.

Uruguayrunden blev afsluttet i 1994. Den betød betydelige fremskridt i liberaliseringen af verdenshandelen. Den førte til, at verdenshandelsorganisationen WTO blev oprettet i 1995.

WTO må siges at have været en succes. Der er opnået betydelige resultater. Inden for organisationens første leveår er der indgået aftaler om informationsteknologi, om telekommunikation, om finansielle tjenesteydelser, og der er foretaget markedsåbninger over for de mindst udviklede lande.

Eksemplerne viser, at WTO fra starten har været fremadrettet og har taget en række nye problemer op, der præger verdenshandelen på tærsklen til det næste århundrede.

WTO's 3. ministerkonference afholdes i Seattle i USA fra 30. november i år til den 3. december. Det ventes, at ministerkonferencen vil træffe beslutning om, at WTO skal indlede en ny runde handelspolitiske forhandlinger.

I WTO blev forberedelsen af en beslutning indledt med WTO-ministerkonferencen i maj i år. De foreløbige drøftelser har været af meget generel karakter, især: Er der behov for en ny forhandlingsrunde? Skal en runde være mere eller mindre omfattende? Hvor længe skal den vare?

Vi er nu på vej ind i en fase, hvor der kommer mere konkrete forslag på bordet. I løbet af efteråret vil vi så nå frem til egentlige forhandlinger om en ministererklæring, der kan vedtages i Seattle, og som vil lægge rammerne for den kommende runde.

I EU og i Danmark har vi indledt forberedelserne. Den 9.-10. maj blev der afholdt et uformelt EU-udenrigshandelsministermøde. Formålet var at få en indledende drøftelse mellem Kommissionen og medlemslandene af de muli-

ge temaer for ministerkonferencen og en eventuel ny runde. For at forberede de danske holdninger er der iværksat et omfattende arbejde. Der er nedsat en række arbejdsgrupper, 16 i alt, inden for mulige hovedemner i de kommende forhandlinger. I arbejdsgrupperne deltager repræsentanter for ministerier, styrelser, erhvervs- og interesseorganisationer og NGO'er. På den måde har regeringen ønsket at skabe det bedst mulige beslutningsgrundlag forud for de kommende forhandlinger.

Endvidere afholdt Udenrigsministeriet den 11. marts en handelspolitisk konference med langt over 100 deltagere fra Folketinget, erhvervslivet, NGO-miljøet, forskningen og fra det akademiske miljø. Formålet med konferencen var at stimulere diskussionen og sikre et bredt input som grundlag for de videre overvejelser.

Det er regeringens opfattelse, at der er behov for en ny runde. Det er regeringens opfattelse, at en kommende runde bør være bred og omfatte en lang række forskellige emner, og det er en opfattelse, som deles af EU-landene. Vi er nået langt med Uruguayrunden, men der er behov for at komme videre. Der er i aftalerne om landbrug og tjenesteydelser indbygget et krav om, at nye forhandlinger skal indledes omkring år 2000. Der er endvidere behov for at fortsætte markedsåbningen, både for at justere organisationen og visse af aftalerne og for at tage nogle nye spørgsmål op.

For landbrugsvarernes vedkommende er WTO hidtil ikke gået så langt i liberaliseringen. Et stærkt dansk landbrug, hvor kvalitet og forbrugerbeskyttelse er i højsædet, kan drage fordel af en yderligere liberalisering. Samtidig vil en række udviklingslande kunne styrke deres eksport ved liberalisering på området. Den nylyg vedtagne reform af EU's landbrugspolitik er et skridt i den rigtige retning, men en yderligere liberalisering er nødvendig.

Handel med serviceydelser, herunder søfart, møder fortsat forhindringer. De er til skade for økonomisk udvikling og beskæftigelse globalt og ikke mindst for Danmark. Også her har Danmark fordel af, at de kommende forhandlinger fører til øget liberalisering.

I varehandelen har den traditionelle handelsbarriere jo været told. Tolden på industrivarer er bragt ned, men ikke afskaffet, for nogle varer er den endda fortsat meget høj. Med stigende global konkurrence er de sidste høje toldsatser stadig af betydning for virksomhedernes kon-

kurrenceevne. En endelig afskaffelse af tolden på industriprodukter er derfor fortsat et vigtigt mål; næste runde er tidspunktet for at gennemføre det.

En kommende runde skal også forholde sig til tekniske handelshindringer. Standarder, komplicerede handelsregler, bureaukratiske procedurer må ikke være undskyldninger for at hindre samhandelen mellem landene. Vi har i Europa gode erfaringer fra etablering af det indre marked. Det indre marked blev til virkelighed, netop efter at tolden mellem medlemsstaterne var fjernet.

Diskussionen falder i disse år oftere og oftere på tværgående emner, blandt dem investeringer og konkurrenceregler. Det lykkedes som bekendt ikke, og jeg vil sige desværre, i OECD at nå frem til en fælles aftale om investeringer. Det beklager jeg, det beklager regeringen. Det nuværende system med et meget stort antal bilaterale investeringsaftaler er tungt, bureaukratisk og svært gennemskueligt for virksomhederne.

Sammenhængen mellem handel og investeringer er jo helt åbenbar. Der er på mange måder tale om komplementære størrelser.

WTO med sine 134 medlemmer og et system til bilæggelse af tvister må være det rigtige forum for en multilateral aftale, der på sigt kan afløse de bilaterale aftaler. Ingen regler vil derimod betyde, at det er den stærkestes ret, der gælder, og det er hverken til fordel for ilande eller ulande.

Forholdet mellem handel og konkurrence er også et emne til debat. Foreløbig har arbejdet her mest været analyserende. Verdenssamfundet vil være nødt til at forholde sig til spørgsmålet om konkurrencebegrænsende foranstaltninger. Det er ikke nok, at vi i Danmark og EU har en konkurrencelovgivning. Vi må tænke globalt. Man kunne forestille sig, at alle lande som et minimum havde en konkurrencelovgivning og var forpligtet til at overholde den.

Spørgsmålet om korruption er det vigtigste at tage op i denne forbindelse. Det bør selvfølgelig ikke være sådan, at man skal betale ekstra for at eksportere til bestemte markeder. Der ligger en stor udfordring for WTO's medlemmer i i praksis at nedbringe korruption. OECD-aftalen om bekæmpelse af korruption har vist sig at være et vigtigt skridt i den retning.

Et yderligere emne aktualiseret i de senere år er elektronisk handel. Det er en måde at handle på, der vil vokse. Der er derfor stigende behov

for på internationalt plan at aftale nogle regler. Blandt andet er forbrugernes rettigheder jo svagt beskyttet ved elektronisk handel.

En anden kategori af tværgående emner drejer sig om værdibaserede tværgående spørgsmål som miljø, arbejdstagerrettigheder, sundheds- og forbrugerspørgsmål og dyrevelfærd. Det er emner, der sammen med handel og udvikling står centralt i regeringsgrundlaget og det med god grund.

Regeringen lægger afgørende vægt på, at der sker en styrkelse af miljøets stilling i WTO. Det betyder ikke, at WTO skal være et forum for miljøpolitik. Det ville hverken være politisk ønskeligt eller praktisk muligt, men det betyder, at WTO må have det som et kriterium for succes at fremme den bæredygtige udvikling. Løsninger, der både tilgodeser fri handel og miljøet, må findes multilateralt, så der ikke konkurreres på laveste fællesnævner.

Arbejdet med liberalisering i WTO må have den globale bæredygtighed for øje. Det er desværre et uløst problem, at to internationale regelsæt kan stille de deltagende lande over for indbyrdes modstridende forpligtelser. På den ene side forbyder GATT-reglerne anvendelsen af diskriminerende restriktioner i den internationale handel. På den anden side har vi en række internationale miljøkonventioner, der netop fordrer sådanne restriktioner. Spørgsmålet om forholdet mellem sådanne aftaler er ikke løst.

Danmark vil i EU fortsat medvirke i bestræbelserne for at finde en løsning på spørgsmålet om forholdet mellem miljø og handelsaftaler, så der skabes et WTO-grundlag, der i øget omfang respekterer anvendelsen af handelsskridt i multilaterale miljøaftaler efter klart fastlagte retningslinjer.

WTO bør også inddrage forsigtighedsprincippet, men på en måde, så det ikke anvendes som middel til skjult protektionisme. Efter et særligt miljøsymposium i WTO i marts i år er det den almindelige vurdering, at handel og miljø vil indgå som et emne i de kommende drøftelser i runden. Regeringen vil arbejde for, at EU får en stærk profil i denne debat.

Danmark er også blandt de fremmeste fortalere for at inkludere spørgsmålet om arbejdstagerrettigheder i en kommende runde. Her tegner perspektiverne desværre ikke så godt. Bestræbelserne for global varetægelse af arbejdstagernes fundamentale rettigheder kan benytte sig af en vifte af muligheder. Ikke alle er lige ef-

fektive, når spørgsmålet knyttes til handel. WTO er kun ét middel. Andre er ILO's overvågningssystem, udviklingsbistand, konditionelle, altså betingede, lån fra udviklingsbankerne, regionale initiativer og EU's såkaldte GSP-system.

Der er to gode grunde til, at handelspolitikken og dermed WTO må yde et bidrag på dette område.

For det første må fremme af handel og fremme af arbejdstagernes fundamentale rettigheder gå hånd i hånd. De udviklingslande, der skal betale en stor del af prisen for opfyldelse af vore krav om forbedring af arbejdstagernes rettigheder, stiller som et klart modkrav, at vi skal give dem handelsindrømmelser. Uden accept af denne forbindelse vil intet bevæge sig. Fra dansk side har vi givet denne accept, og det præger vor deltagelse i de internationale drøftelser.

For det andet må WTO bidrage af hensyn til organisationens legitimitet. WTO bør stå for internationalt samarbejde om sikring af økonomisk vækst, arbejdspladser og velfærd i bred forstand. Fra dansk side presser vi på i den nordiske kreds, i EU-kredsen og i kontakter med andre lande. Af flere grunde er USA en af de varmeste fortalere for at inkludere dette emne i en kommende runde, mens vi desværre mangler opbakning fra visse andre industrilande.

Ligesom for miljøområdets vedkommende må der findes en løsning, så WTO-systemet efter klart fastlagte retningslinjer i øget omfang bør respektere anvendelsen af handelsinstrumentet vedrørende sikring af arbejdstagerrettighederne.

WTO bør også blive i stand til at tage udfordringen op omkring forbrugernes krav til sundhed, miljø, dyrevelfærd og etik.

Udviklingslandene oplever, at Uruguay-runden ikke tog tilstrækkeligt hensyn til deres situation og interesser. Der må derfor ske en reel imødekommelse af udviklingslandenes ønsker om øget markedsadgang. Ellers vil det føre til en blokering af den kommende runde.

Udviklingslandene har også behov for at gøre bedre brug af tvistbilæggelsessystemet. Der må overvejes flere modeller herfor. Det bakker vi op om. Bistand og handelspolitik hører sammen, og EU-landene må være imødekommende på begge fronter. Til gengæld må vi stille modkrav om god regeringsførelse i landene både i forhold til WTO og på det generelle plan.

Til slut vil jeg gerne sige et par ord om den demokratiske kontrol med WTO. Den føres i Danmark som nævnt via regeringens løbende forelæggelse af WTO-sager for Europaudvalget. For at styrke den internationale demokratiske kontrol med WTO vil regeringen søge opbakning i EU-kredsen til et forslag om at etablere en rådgivende parlamentarisk forsamling i WTO.

Det er mit håb, at den tredje ministerkonference bliver tidspunktet, hvor en ny omfattende runde kan igangsættes, hvor WTO bliver konsolideret som en fremtidssikret ramme for handelspolitikken til gavn for en bæredygtig økonomisk udvikling. Vi er fra dansk side godt rustet til at yde et konstruktivt bidrag.

Forhandling

Jørn Jespersen (SF):

Tak til udenrigsministeren for en, synes jeg, god besvarelse af vores forespørgsel. Jeg er grundlæggende glad for, at vi er enige om, at der er behov for en meget bred forhandlingsrunde i WTO, og at det er det, som den danske regering og forhåbentlig også EU vil arbejde for.

Jeg synes, der er brug for, at vi ser denne her diskussion om frihandel, om verdenshandelsorganisationen WTO i en lidt stor politisk sammenhæng, for hvis vi ser på den internationale debat, kan man jo i virkeligheden identificere tre hovedlinjer i hele diskussionen omkring frihandel:

På den ene side er der en ganske stærk politisk linje, som går ind for frihandel nærmest for enhver pris, hvor den uhindrede markedsadgang er målet, og hvor spørgsmålet om fælles regler for at sikre forbrugerbeskyttelse, miljø, sundhed osv. ganske overses, og hvor jo i virkeligheden også hensynet til en fair konkurrence mellem producenter i de forskellige lande på den måde bliver solgt, fordi produktionsbetingelserne ikke er ens. Denne politiske linje, der hedder frihandel overalt og ingen andre hensyn, repræsenteres typisk af nyliberalistiske kræfter på højrefløj i de forskellige lande.

I den modsatte grøft har vi en overordnet politisk linje, som i virkeligheden vil føre til, og måske somme tider ligefrem ønsker, en tilbagemænd til en gammeldags protektionisme. Det er et nationalistisk begrundet ønske om selv i en globaliseret verden at kunne fastsætte egne normer og standarder uden nogen som helst

form for respekt for indgåede aftaler, og det er et ønske om at kunne beskytte egne ineffektive erhverv mod udenlandsk konkurrence. Dette synspunkt, som har et ønske om eller i hvert fald en konsekvens i retning af at vende tilbage til en gammeldags protektionisme, er et politisk synspunkt, som indtages af en særegen alliance mellem det yderste venstre og det yderste højre nationalt og internationalt set.

Endelig har vi en tredje linje, som er en politik, der ønsker frihandel, men vel at mærke en frihandel baseret på fælles høje og bindende normer for miljø, for sundhed, respekt for arbejdstagerrettigheder, dyrevelfærd, etik og et samarbejde med et forpligtende håndhævelses-system, som skal sikre, at de fælles regler rent faktisk efterleves.

Danmark har heldigvis lagt sig på den tredje position, men der er ingen grund til, at vi hviler på laurbærrene, for hverken Danmarks eller EU's linje er offensiv eller troværdig nok i sin nuværende udgave. Derfor er der behov for at udvikle denne linje, og lad os starte med den fattige verden.

Når ulandene på mange måder er mistænksomme over for vores forhandlingspositioner, så er det jo dybest set med god grund. Så er det, fordi de har oplevet, at vi ikke lever op til vores erklæringer og smukke løfter, men snyder på vægten i alt for mange spørgsmål. Ulandene er blevet holdt hen med snak, har måttet åbne deres markeder for vores varer, mens vores markeder er blevet holdt lukket for de varer, som ulandene producerer. Derfor er der brug for reelle og hurtige indrømmelser til ulandene allerede i Seattle, også for at medvirke til et bedre forhandlingsklima.

Vi har brug for at få udviklet forholdet mellem miljøaftaler og handelsbestemmelser. Det er rigtigt, at WTO ikke er en miljøorganisation, men WTO's regler har ganske markant betydning for, hvordan verdens miljø ser ud, og vi har i dag et formål om bæredygtig udvikling i WTO, som bare ikke er blevet omsat til operationelle handlinger. Det skal ske nu.

Vi skal have arbejdstagerrettigheder meget kraftigere ind i WTO-reglerne og sikre, at der kan indføres sanktioner, hvis bestemmelserne ikke overholdes.

Vi skal også have kigget på alle subsidierne, de miljøskadelige subsidier, som gives inden for miljø, inden for landbrug, inden for fiskeri,

inden for energi, og som har skadelige miljøkonsekvenser.

En investeringsaftale er ønskelig, men det er helt afgørende, hvilken investeringsaftale der bliver tale om. Vi skal ikke bare have en beskyttelse af investorerne mod forskellige regler i landene, men også en beskyttelse af samfundet mod magtfulde investorers pression.

Endelig er jeg glad for udenrigsministerens bemærkninger omkring demokratisering af WTO. Det er helt afgørende nødvendigt for organisationens legitimitet. Jeg synes, det er en god idé at etablere en rådgivende parlamentarikerforsamling. Vi deltager jo også i Seattle med repræsentanter for det danske Folketing, og den linje bør efter min opfattelse styrkes.

På den baggrund skal jeg på vegne af Socialdemokratiet, Venstre, Det Konservative Folkeparti, SF, Dansk Folkeparti, Centrum-Demokraterne, Det Radikale Venstre, Fremskridtspartiet og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

Forslag til vedtagelse

»Idet Folketinget anerkender betydningen af, at international frihandel på et bæredygtigt grundlag styrker den globale økonomi samt skaber vækst og beskæftigelse i Danmark, opfordres regeringen til i en omfattende frihandelsrunde i WTO at arbejde for at

- styrke det multilaterale handelssystem med et effektivt tvistbilægningssystem,
- de mindst udviklede lande hurtigt sikres fri adgang for alle varer til ilande,
- WTO efter forsigtighedsprincippet accepterer regler for miljø, forbrugerbeskyttelse, sundhed og dyrevelfærd,
- de fundamentale arbejdstagerrettigheder på grundlag af ILO-konventioner respekteres og fremmes, og at der nedsættes en arbejdsgruppe herom i WTO,
- WTO efter klare ikkeprotektionistiske regler respekterer anvendelsen af handelsskridt efter bestemmelser i multilaterale miljøaftaler samt ILO-konventioner,
- skabe konkurrenceregler for at undgå monopoldannelse, regler for elektronisk handel og indgåelse af en investeringsaftale i WTO,
- øge åbenheden bl.a. ved parlamentarikermøder ved ministerkonferencer, inddragelse af Folketingets Europaudvalg og NGO'er.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 81).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag til vedtagelse: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingene.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Nu er det jo en kendt sag, at hr. Jørn Jespersen har en enestående sans for det polemiske, og det fornægter sig heller ikke i dag med en påstand om, at der i denne sag skulle eksistere en alliance mellem det yderste højre og det yderste venstre. Det er ikke en alliance, som Enhedslisten kender noget til. Jeg ved ikke, hvad det er for oplysninger, hr. Jørn Jespersen baserer den påstand på. Det kunne være interessant at få det nærmere belyst.

Så vil jeg gerne med hensyn til det forslag til vedtagelse, der nu er fremsat, spørge hr. Jørn Jespersen: Hvad er det for en investeringsaftale, der skal gennemføres? Er det det udkast, som EU-Kommissionen arbejder med, og som ifølge Politiken i dag vækker stor harme hos græsrodderne, fordi man jo godt ved, at en sådan aftale vil ramme bl.a. ulandene? Er det den EU-linje, man støtter med dette forslag til vedtagelse? Det vil jeg ærligt talt godt vide.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Jamen den alliance, som hr. Keld Albrechtsen uforvarende har anbragt sig i, er en alliance, som kan iagttages i Danmark og i alle mulige andre lande, hvor man kan se det helt særegne karakteristiske træk ved debatten, at venstrefløjskræfter, som siger, at vi bare skal kunne vedtage vores egne regler, indgår i en konkret og faktisk alliance med det yderste højre, som åbent agiterer for en tilbagevenden til protektionisme.

Jeg kan da godt forstå, at hr. Keld Albrechtsen ikke bryder sig om selskabet, men han har selv anbragt sig i det.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg må indrømme, at hr. Jørn Jespersen bringer sig ned på et polemisk niveau, som jeg egentlig ikke engang havde forestillet mig at vi kunne få denne her debat ned på. Jeg må konstatere, at hr. Jørn Jespersen intet faktuel har i sin påstand. Der eksisterer ikke et sådant samarbejde om WTO-spørgsmål mellem højrefløjen og venstrefløjen.

Jeg vil godt vende tilbage til det spørgsmål, som jeg stillede hr. Jørn Jespersen om investeringsaftalerne, som jo faktisk er et sagligt spørgsmål, og som bekymrer græsrodsbevægelserne meget. Hvis man stemmer for det forslag til vedtagelse, som er fremsat, betyder det så, at man har sagt ja til den linje, EU-Kommissionen har udmøntet, og som altså vil være til stor ugunst for bl.a. ulandene?

Jeg vil også godt spørge hr. Jørn Jespersen, når han nu beskylder os for protektionisme: Er det protektionisme, at vi fastholder, at vi ikke vil have hormonbøffer med risiko for at få kræft? Er det protektionisme, når vi siger, at vi ikke vil finde os i, når der nu kommer en asbestsag, at vi skal ophæve vores asbestforbud her i Danmark? Det er jo den næste sag, der er på vej. Ønsker hr. Jørn Jespersen, at vi skal bøje os for WTO og tillade asbest her i Danmark? Er det protektionisme, hr. Jørn Jespersen?

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Nu kan det jo være svært, når man som hr. Jørn Jespersen ønsker at male med den brede pensel, at få nuancerne frem, og derfor skal jeg bare bede hr. Jørn Jespersen om at bekræfte, at den alliance, som i givet fald eksisterer i hr. Jørn Jespersens danmarksbillede, ikke eksisterer i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Til hr. Thulesen Dahl kan jeg sige, at jeg fuldstændig kan bekræfte hans opfattelse. Det er jo sådan, også på baggrund af det fælles forslag til vedtagelse, der er fremsat, at man må konstatere, at den tendens, der er internationalt til protektionisme på højrefløjen, ikke findes i Danmark. Og jeg synes, det er ganske lykkeligt, at vi har et så bredt flertal, som arbejder for frihandel med fælles høje normer, standarder og effektivt håndhævelsessystem. Jeg er meget tilfreds med, at det er sådan. Så det kan jeg helt bekræfte.

Til hr. Keld Albrechtsen vil jeg sige: Den investeringsaftale, som vi kommer til at arbejde for, når det forslag til vedtagelse, som vi har fremsat, er blevet vedtaget, er efter min opfattelse – og det bliver en politisk kamp – et forslag, som sikrer landene, lige så vel som det sikrer investorerne, at vi får fair regler for investering til gavn for udvikling i alle lande.

Når hr. Keld Albrechtsen spørger, om det er protektionisme at kæmpe mod hormonbøffer og asbest, så vil jeg sige, at det er det selvfølgelig ikke. Men det, der er afgørende, er, at man kæmper inden for de regler, man har vedtaget. Og det er jo også derfor, at vi har lagt meget vægt på, at de undersøgelser, der er igangsat, skal færdiggøres, før vi træffer beslutninger. Her er det min opfattelse, at hvis der er den mindste risiko for sundhed, miljø osv., så skal vi selvfølgelig have mulighed for at håndhæve et importforbud; men det er meget afgørende, at det sker i respekt for internationale regler.

Det er det synspunkt, Enhedslisten ikke deler med SF, og det undrer mig lidt, at Enhedslisten hyppigt taler om retssikkerhed i Danmark, men så snart man kommer uden for landets grænser, er det den totale lovløshed, man hylder. Det undrer mig.

Formanden:

Hr. Keld Albrechtsen for en sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg må jo konstatere, at man i forslaget til vedtagelse aldeles savner noget som helst om, hvad det er for en investeringsaftale. Derfor vil jeg så bede hr. Claus Larsen-Jensen, når han nu får ordet, eller ministeren om at redegøre for, hvad det er for en indholdsmæssig linje, Danmark skal støtte, når man nu gerne vil have en investeringsaftale og den absolut skal ligge i WTO.

Så må jeg sige, at hr. Jørn Jespersens gentagne beskyldninger om, at vi skulle være protektionistiske efter min opfattelse er på kanten med det injurierende.

Det, jeg har sagt og spurgt hr. Jørn Jespersen om, er, om vi skal acceptere at bliver underkendt i hormonbøfsagen, hvad vi jo bliver af WTO, for der tages jo ikke sundhedshensyn. Skal vi, når den næste sag kommer om asbesten, acceptere, at vi skal ophæve det danske asbestforbud? Og hvorfor står der ikke noget i forslaget til vedtagelse om, hvordan man sikrer sig mod den situation?

Jeg vil godt spørge hr. Jørn Jespersen én gang til: Vil SF fastholde, at Enhedslistens synspunkt, at vi skal kunne sikre os imod sådanne ting, er udtryk for protektionisme? For så er jeg selvfølgelig protektionist, og så er Enhedslisten protektionistisk, men så er vi også stolte af at være det.

Claus Larsen-Jensen (S):

I Socialdemokratiet tillægger vi det multilaterale handelssystem i WTO meget stor vægt, fordi der herigennem er skabt klare spilleregler for den globale handel inklusive et stærkt tvistbilæggesystem.

Med aftalerne i WTO styrkes den globale handel. Det styrker den globale økonomi, og for Danmark som handelsnation udvider det vores muligheder for øget eksport, vækst og beskæftigelse. Med WTO er der lagt grunden til etableringen af et globalt indre marked, ganske som der i EU-regi er etableret et indre marked med klare spilleregler.

I EU har vi siden etableringen af det indre marked været igennem en proces med at styrke arbejdstagerrettigheder, miljøet, sundheden, dyrevelfærden m.v. Nu forestår der en tilsvarende opgave på globalt plan i WTO med at sikre globale spilleregler for den øgede frihandel, så det bliver til gavn for såvel industri- som udviklingslande, og hvor de handels- og markeds-mæssige interesser afbalanceres af hensyn til mennesker og miljø. Globale spilleregler afskaffer den junglelov og den protektionisme, som er med til at skade den økonomiske og sociale udvikling på denne her klode. Det er en hovedopgave ved de kommende WTO-forhandlinger, som bør være en omfattende forhandlingsrunde.

For Socialdemokratiet er det af hensyn til befolkningernes opbakning til WTO af afgørende betydning, at WTO ikke blot opleves som et led i en økonomisk globaliseringsbølge, hvor de fattigste lande, arbejdstagerne, miljøet og sundheden kommer til at betale prisen for øget vækst og rigdom. Vi ønsker en social og miljømæssig bæredygtig globalisering trukket fremad af økonomisk fremgang og frihandel og klare spilleregler.

Ved WTO-ministerkonferencen i Seattle skal der derfor gøres en meget stor indsats for, at de fundamentale arbejdstagerrettigheder, jf. ILO-konventionerne, fremover respekteres af WTO, og at der nedsættes en arbejdsgruppe herom med tilknytning til WTO med deltagelse af arbejdsmarkedets parter på globalt plan. Ikke blot i relation til ILO, men generelt i forhold til internationalt samarbejde og aktiviteter, som Danmark deltager i, skal der arbejdes med at få realiseret ILO-standarderne, som udenrigsministeren også pegede på. Både af hensyn til arbejdstagerne i ilandene og ulandene er det vigtigt, at de sikres rettigheder, hvis den globale

handel skal fungere på et menneskeligt og fair konkurrencemæssigt grundlag.

Hensynet til miljøet skal også inddrages, og WTO respekterer hensynet til en bæredygtig global udvikling og de internationale miljøaftaler. WTO skal respektere de multilaterale miljøaftaler i ILO-konventionerne, så disse ikke undermineres, hvilket er risikoen, hvis handelsliberaliseringen går forud for alt andet. Derfor skal det også accepteres, at handelsskridt i disse sammenhænge i øget omfang kan anvendes efter klare regler. Det skal understreges, at det ikke skal kunne anvendes til en skjult protektionisme. Sådanne regler er vigtige for at undgå en skæv udvikling af den øgede frihandel.

Udviklingslandene skal også sikres en stærkere placering i verdenshandelen, ved at de mindst udviklede lande hurtigt får fri adgang for alle varer til industrilandenes markeder. Markedsåbningen bør øges langt mere og hurtigere, end vi hidtil har set. De mindst udviklede lande og de ikkefødevarerproducerende lande skal derfor sikres kompensation for handelsliberaliseringen på landbrugsområdet.

Handels- og udviklingsbistand skal derfor også ses i en sammenhæng, hvis mål er at løfte landenes udviklingsniveau og sikre dem et plads i det globale økonomiske system. Disse hensyn er nødvendige, hvis vi ikke skal få en deling på denne her klode mellem, hvad der på engelsk hedder the globalisers and the globalised, altså vinderne og taberne i globaliseringen. Gevinsten af det øgede globale økonomiske samarbejde skal være til gavn for alle og ikke skabe social og global marginalisering.

I Socialdemokratiet beklager vi, at den multilaterale aftale om investeringer ikke blev etableret i tilknytning til OECD. Målet er derfor at sikre en investeringsaftale i WTO, der fastlægger globale spilleregler for investeringer, og de krav, som Folketinget vedtog i den forbindelse den 23. april 1998 vedrørende miljø og arbejdstagerrettigheder, ikkediskriminering m.v., er selvfølgelig grundlaget i forhold til de forhandlinger, der skal være i WTO, og det understøtter i øvrigt generelt de krav, der er opstillet herfra.

Vi tillægger det også stor vægt, at der i den næste WTO-runde forhandles regler for elektronisk handel og konkurrenceregler for bl.a. at undgå monopoler. Vi tillægger det meget stor vægt, at det lykkes EU at skabe en stærk alliance med USA om at nå disse mål, hvorfor vi har som mål at få løst de problemer, der er i handelsrelationerne mellem EU og USA. Disse sa-

ger må ikke ødelægge tilliden til WTO og tvistbilæggesessystemet, som vi tværtimod ønsker styrket.

Vi er glade for forberedelsen i Danmark i arbejdsgrupper, og vi ønsker demokratiet styrket omkring Europaudvalget og inddragelse af parlamentarikere i forbindelse med ministerrådskonferencerne. WTO skal i Seattle blive et nyt skridt fremad, og derfor bakker vi op om forslaget til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg hæftede mig ligesom hr. Claus Larsen-Jensen ved, at de ting, der var i vedtagelsen sidste år med en investeringsaftale, ikke er med denne gang, og jeg vil godt stille dette spørgsmål: Betyder forslaget til vedtagelse, at regeringens kan tilslutte sig den linje, som EU-Kommissionen har fremlagt i spørgsmålet om investeringsaftale, eller betyder det noget andet? Det vil jeg gerne have at vide.

Så vil jeg godt spørge hr. Claus Larsen-Jensen, som ligesom hr. Jørn Jespersen bliver ved med at fremmane denne frygt for protektionismen, altså større liberalister har jeg jo sjældent hørt end hr. Jørn Jespersen og hr. Claus Larsen-Jensen; nu er det frygten for protektionismen, der driver det hele: Er det ikke lidt utroligt med en sådan frihandels- og liberalisttale, al den stund at vi jo står over for, at vi bliver underkendt på hormonbøffer, vi bliver underkendt på gensplejsning?

Det ligger også fremover, at det ene gensplejsede produkt fra USA efter det andet bliver der også WTO-sager om. Der bliver en asbestsag, og vi ved, at der også kommer en bly-sag. Vi har et blyforbud her i Danmark, som man lige har vedtaget. Skal vi også acceptere, at det bliver underkendt? Hvor langt vil man gå med at underlægge sig WTO?

(Kort bemærkning).

Claus Larsen-Jensen (S):

Ja, jeg er ikke bekendt med et forslag fra EU om et oplæg til en investeringsaftale, men det kan være, at hr. Keld Albrechtsen kan afsløre lidt nærmere omkring den, så det kan jeg ikke udtale mig om.

Om det dér med frygten for protektionisme, hvad handler det her så dybest set om? Det handler om, at vi i vores eget samfund og i de lande, der ligner os, har afbalanceret markeds kræfterne ved at indføre nogle spilleregler, der

tager hensyn til mennesker og miljø. I takt med globaliseringen af økonomien har vi et tilsvarende behov på tværs af landegrænserne i Europa og globalt. Det er i virkeligheden det, vi vil.

Det, hr. Keld Albrechtsen arbejder for, er at undgå nogle sådanne spilleregler ved at slå ring om Danmark og tro, at man kan beskytte sig i stedet for at lave nogle fælles spilleregler. Det er lidt underligt gentagne gange at opleve, at hr. Keld Albrechtsen og Enhedslisten er tilhængere af internationalt arbejde, bare aldrig nogen sinde lige de steder, hvor det er muligt, og slet ikke i den form og aldrig nogen sinde her og lige nu.

(Kort bemærkning)

Keld Albrechtsen (EL):

Hvis hr. Claus Larsen-Jensen ikke kender det notat om investeringspolitik og om investeringsaftale, som EU-Kommissionen har udarbejdet, så synes jeg sandelig, at det er på tide, han får sat sig ind i lektien; han kunne måske rådføre sig med udenrigsministeren om det.

Men jeg vil så gerne bede udenrigsministeren kommentere, når det bliver hans tur til at svare, om det er den linje, EU-Kommissionen står for, og som den danske regering vil støtte, og om den danske regering er af den holdning, at der skal være en fælles EU-linje i spørgsmålet om investeringsaftale. Det må vi dog kunne få et svar på.

Jeg spurgte både hr. Jørn Jespersen og hr. Claus Larsen-Jensen, hvad man vil stille op, hvis vi taber hormonsagen endegyldigt, hvad man vil stille op, hvis WTO pålægger os at acceptere alle mulige amerikanske gensplejsede produkter, der kommer væltende, hvad man vil stille op, hvis vores asbestforbud bliver underkendt, hvad man vil stille op, hvis man ikke anerkender vores blyforbud. Jeg synes ikke, det rigtig har noget med protektionisme at gøre. Det har noget at gøre med helt elementære miljøværdier, som WTO truer, og som man simpelt hen ikke vil se i øjnene fra Socialdemokratiets side.

(Kort bemærkning).

Claus Larsen-Jensen (S):

To ting – ét: Vedtagelsen her i Folketinget den 23. april omkring kravene til en investeringsaftale er fuldstændig klokkeklar. Den vil jeg ikke stå og referere her. Så vidt jeg husker afstemningen i Folketinget på daværende tidspunkt,

var der kun et parti, som undlod at stemme, og det var Enhedslisten, mens resten af Folketingsalen rent faktisk stemte for.

Det andet omkring hvad man vil gøre, hvis nu vi taber de og de sager: Jeg vil ikke konkret gå ind i de sager, men det her handler jo dybest set om, at vi skal sikre, at de internationale handelsaftaler ikke kun tager hensyn til handelsliberalisering, men også til miljøhensyn osv. Det er det, vi arbejder for i forbindelse med de kommende forhandlinger, fordi problemet jo så vil være mindre for os, end det er i dag. Men hr. Keld Albrechtsen vil slå vognborgen rundt om Danmark, og hvis ikke det duer, så vil han bruge det EU, han i øvrigt heller kan lide samarbejdet i, for han bryder sig heller ikke om det indre marked dér.

Formanden:

Hr. Keld Albrechtsens sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Ja, det er jo nemmest, når man ikke vil gå ind på det konkrete, når man kun vil snakke tågede handelsprincipper. Men det er jo det konkrete, der truer os, det er asbesten, det er hormonbøffen, det er blyet, det er gensplejsningen. Det er de konkrete sager. Dem ønsker man ikke at snakke om. Dem vil man helst glemme, fordi man godt ved, vi i WTO bliver tromlet ned på de spørgsmål. Derfor er der brug for en helt anden linje, og derfor skal jeg foreslå følgende

Forslag til vedtagelse

»Folketinget opfordrer hermed regeringen til i den kommende WTO-forhandlingsrunde at arbejde for,

- at der alene fastsættes minimumsstandarder på områder som miljø- og fødevarerområdet,
- at Danmark og andre lande i fremtiden kan forbeholde sig retten til ensidigt skridt på miljø- og sundhedsområdet, hvis standarderne som i hormonbøfsagen, asbestsagen og blysagen trues af WTO,
- at eksisterende og fremtidige multilaterale aftaler på miljøområdet får forrang for GATT/WTO-reglerne,
- at der indføres en fødevarer sikkerhedsklausul i WTO-reglerne, – at panelerne i tvistbilægningssystemet erstattes af mellemstatslige organer,

- at der ikke optages forhandlinger i WTO om nye emner såsom investeringer, konkurrencepolitik og offentlige indkøb,
- at sanktioner mod lande eller virksomheder, der overtræder ILO-konventionerne, tillades,
- at udviklingslandene kan træde ud af TRIPS-aftalen, og at patentering af liv trækkes ud af TRIPS-aftalen,
- at udviklingslandene og fødevarieimporterende lande ydes erstatning for tab i forbindelse med Uruguayrunden og eventuelle fremtidige runder, og
- at der gennemføres løbende vurderinger af WTO-aftalernes indvirkning på miljøet og indvirkning på rigdommenes fordeling og sociale rettigheder.«

(Forslag til vedtagelse nr. V 82).

Formanden:

Der er nu fremsat yderligere et forslag til vedtagelse af hr. Keld Albrechtsen: (Se ovenfor). Også dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Claus Larsen-Jensen (S):

Jeg vil bare sige til hr. Keld Albrechtsen: Vi diskuterer gerne de konkrete sager, men vi holder os også til dagsordenen, og derfor handler det nu om WTO og ikke om en konkret sag omkring hormonbøffer og asbest.

Der er ingen tvivl om, at sundhed, sikkerhed, miljø og forsigtighedsprincipper går frem for alt. Det er derfor, vi vil have nogle internationale regler på de her områder, så vi ikke skal slås fra hus til hus i hver enkelt sag.

Charlotte Antonsen (V):

Hr. Keld Albrechtsen plejer at argumentere med, at man ikke vil løse tingene på EU-plan, fordi det er meget bedre at løse dem internationalt. Når vi så endelig som i dag diskuterer en international, velfungerende organisation som WTO, så står hr. Keld Albrechtsen skrigende af. Det viser hulheden i Enhedslistens ganske politik på handelsområdet. I realiteten er Enhedslisten bare imod alt, hvad der rører sig, og det er trist, men ikke nyt.

Til sagen i dag: For Venstre er det fortsat vigtigt at fastslå og fastholde, at WTO's væsentligste formål er at sikre fri handel. Det er også afgørende, at WTO bliver endnu bedre til så at håndhæve denne frie handel. Det kan ske ved, at man gør tvistbilægningssystemet bedre,

mere velfungerende. Det er et centralt punkt i denne organisation, og derfor er det vigtigt, at netop det punkt er med i det forslag til vedtagelse, vi fik læst op fra SF.

Det er klart, at især ulandene – altså de fattigste lande i denne verden – har behov for at få en fri handel, få mulighed for at afsætte deres produkter til andre lande. Det er den måde, man som land har en mulighed for at sikre en velstandsfr fremgang på. Og lige præcis det, der kendetegner ulandene, er jo, at deres velstand er ringere end andres. Så i disse år synes jeg, vi skal have øjnene meget stærkt fokuseret på ulandene – også når vi tager yderligere politiske skridt i WTO – så vi hele tiden har for øje, at det ikke må være nogle, der skader ulandenes mulighed for at afsætte deres varer på verdensmarkedet.

Vi skal også respektere WTO's afgørelser, og der har vi jo nogle hængepartier i øjeblikket i EU. Det er beklageligt, og vi mener i Venstre, at vi skal se at få rettet op på de problemer, vi har. For det første bananerne: Der har vi jo hjulpet regeringen til, at man fra dansk side i hvert fald er imod den protektionistiske EU-ordning, der er for bananer, og som er blevet underkendt af WTO. Og jeg vil gerne i dag spørge udenrigsministeren, om han agter igen over for de øvrige EU-lande at rejse banansagen, så vi kan få den sag løst. Det er urimeligt, at vi ikke respekterer WTO på dette punkt, og i det hele taget er det jo urimeligt, at man laver nogle så strengt uliberale ordninger, som ikke gavner nogen.

Den anden sag, vi skal have løst, er hormonbøfsagen, som jo raser i denne tid. Nogle har allerede været inde på den. Der er Venstre tilfreds med, at man afventer den undersøgelse, som EU har sat i gang. Det er klart, at hvis man ikke afventer sine egne undersøgelser i EU, svarer det til, at man ikke respekterer EU's videnskabelige undersøgelse, og det finder vi ville være ejendommeligt.

Så vi mener i lighed med regeringen, at man skal afvente undersøgelsen, men at man så også allerede nu samtidig skal tage en diskussion med amerikanerne om at få lavet en fornuftig mærkningsordning, for det er klart, at hvis vi skal acceptere hormonbøffer i Europa, så skal det være med mærkning på, så forbrugerne får en mulighed for at vælge fra, hvis de af den ene eller den anden grund ikke er interesserede i hormonbøffer.

Til sidst synes vi også, det er vigtigt, at man respekterer WTO og betaler amerikanerne en

kompensation, for vi er faktisk blevet dømt i WTO. Og i den forbindelse ser vi selvfølgelig helst fra Venstres side, at den kompensation bliver i form af, at amerikanerne får mulighed for at afsætte flere af deres produkter på det europæiske marked. Det er en bedre løsning, end at man skal betale rent pengemæssigt, eller at man skulle lukke af for europæiske produkter. Men det er vigtigt, at vi respekterer WTO og accepterer en kompensation, indtil vores undersøgelse i EU er færdig, og vi derfor kan få afsluttet den sag.

Det sidste store problem, som truer i forhold til WTO, eller som er på dagsordenen, er hele diskussionen om bioteknologi. Der mener vi faktisk i Venstre, der er den samme type løsning som med hormonbøfferne: at man må mærke sig ud af problemerne. Det må være sådan, at man som forbruger har en mulighed for at vælge ikke at få bioteknologi eller gensplejsede produkter, hvis man ikke ønsker det. Derimod er det ikke nogen holdbar løsning i længden, at man forbyder noget, der er ufarligt, og det er jo det, vi har WTO til at sikre at man ikke gør.

Det er rigtigt, at man inddrager hensynet til miljø, sundhed, arbejdstagere i WTO-arbejdet. Det er klart, at der skal være tale om meget objektive regler, så man undgår protektionisme. Og som jeg sagde i indledningen, er det i den forbindelse særlig afgørende, at vi holder øje med ulandene og deres problemer, for det er klart, at ulandene mere end os andre vil have svært ved at leve op til krav om arbejdsmiljø og andre af disse velfærdskrav, fordi de simpelt hen ikke har en økonomi, der tillader det. Derfor skal vi gå forsigtigt frem, og vi skal hele tiden lytte til ulandenes bekymring og tage hensyn til den.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Fru Charlotte Antonsen snakker ikke udenom. I modsætning til hr. Jørn Jespersen og hr. Claus Larsen-Jensen går hun ind i den konkrete sag og kigger på: Hvad betyder WTO-systemet? Ja, det betyder, at vi ender med disse mærkningsordninger, som fru Charlotte Antonsen ønsker. Det er hendes politiske mål. Og vi ved alle sammen, at det er dér, det ender, og vi kommer til at acceptere hormonbøfferne og gensplejsningen.

Sådan er det. Og det er rart at høre, at det bliver erkendt og sagt åbent, i stedet for at man

som de to foregående ordførere forsøger på at feje tingene ind under gulvtæppet.

Så vil jeg bare sige til fru Charlotte Antonsen, at Enhedslisten ikke er imod internationalt samarbejde. Vi har foreslået, at investeringsaftalen laves i FN, hvor den rettelig hører hjemme, og hvor ulandene kan komme ordentligt til orde. Vi har foreslået, at ILO, Arbejdsorganisationen, skal kunne iværksætte sanktioner, hvis man ikke overholder arbejdsbeskyttelsesreglerne. Vi støtter, at Rio-konferencen skal gå forud for WTO-reglerne. Vi har peget på en lang række internationale samarbejder.

Men WTO og EU er to alen af samme stykke. WTO er endda endnu værre end EU.

Så selvfølgelig kan vi ikke støtte den.

Formanden:

Fru Lene Espersen som ordfører.

Lene Espersen (KF):

Jeg tror, der skal rigtig meget til, for at Enhedslisten bliver stillet tilfreds med internationalt samarbejde. Men det er da temmelig bekymrende, at Enhedslisten ikke kan komme op med noget, der er bare lidt mere konstruktivt, hvis man skal have effektive internationale organisationer.

I modsætning til Enhedslisten mener Det Konservative Folkeparti nemlig, at der er god grund til både at være glad for og tilfreds med den udvikling, der har været på frihandelsområdet helt generelt i de sidste 50 år, først i GATT-regi og senere hen i WTO-regi.

Vi mener, det er positivt, fordi det jo har givet historisk lave toldsatser; det har givet øget markedsadgang, og samtidig har man fået drejet handelspolitikken væk fra kun at være sådan et spørgsmål, der alene handlede om frihandel, til at det nu også omhandler andre områder, nemlig miljøpolitik, konkurrencepolitik, forbrugerbeskyttelse og arbejdstagerrettigheder. Og det er selvfølgelig væsentligt, fordi man efter Det Konservative Folkepartis mening faktisk overhovedet ikke kan tale om fri konkurrence og om lige handelsvilkår, hvis ikke man samtidig sørger for at have et fælles sæt spilleregler at bygge det op omkring.

Jeg synes også, det er væsentligt at få understreget, at WTO er en positiv nyskabelse i international politik, og her tænker jeg først og fremmest i forhold til tvistbilægningssystemet, som jo altså har gjort, at man har kunnet behandle en lang række flere sager tilfredsstillen-

de i løbet af en kortere periode. GATT-systemet behandlede 194 sager i alt fra 1947 til 1994, og WTO har allerede på nuværende tidspunkt behandlet mere end 100 tvister. Det synes jeg fortæller noget om, at det er et effektivt system, og derfor synes jeg også, det er væsentligt at få understreget den enorme betydning og positive indflydelse, som Verdenshandelsorganisationen har haft på frihandelen.

Og selv om man altså i bund og grund er nået langt, så mener Det Konservative Folkeparti, meget i lighed med det, som Venstre har sagt tidligere, at der er områder, der trænger til at blive udbygget.

Og jeg vil også godt tage fat på de to meget uheldige sager, der i dag bliver behandlet i WTO's tvistbilægelsesorgan, og som har medført, at EU har sat sig selv i et særdeles negativt lys, nemlig banansagen og hormonsagen. Der er godt nok tale om to vidt forskellige sager, men noget af det, jeg mener der er væsentligt at få understreget, som går igen, er jo den udprægede mangel på dialog mellem tvisternes parter, som synes at være tilfældet. Det må derfor overvejes, at man laver en revision af tvistbilægningssystemet, der sikrer, at parterne på et tidligere tidspunkt bliver tvunget til forhandlingsbordet.

I banansagen har Europa-Kommissionen jo nærmest optrådt som de velkendte aber, der både er døve, blinde og stumme, og har intet gjort i den 15-måneders-periode, der er til rådighed for at finde en løsning. Og i hormonsagen er EU på vej til at skade sin egen troværdighed, idet man altid har lagt vægt på de videnskabelige beviser. Man kan ikke fravige disse principper, og her har man altså valgt at bruge andre metoder, og det synes jeg er ganske beklageligt.

Jeg mener ikke, at vi kan have et seriøst internationalt samarbejde, hvis ikke troværdigheden og dokumentationen omkring det er bygget op af videnskabelige beviser. Men naturligvis skal man have mulighed for at undersøge noget til bunds, før man siger ja til det. Det er selvfølgelig også helt klart.

Under alle omstændigheder ser vi altså gerne, at tvistbilægningssystemet bliver forbedret, og det, vi konkret vil foreslå, er, at der ikke går 15 måneder, før man begynder at tale med hinanden. Vi så gerne, at man på et tidligere tidspunkt blev tvunget til forhandlingsbordet og udvekslede synspunkter med henblik på at finde en løsning.

Vi synes også, det er meget væsentligt i højere grad at få inddraget forbrugerhensyn og miljøvinkler, da vi jo kan se, at det er nogle af de områder, hvor der nok også er lagt op til de største konflikter, hvis ikke man sørger for at få et fælles regelsæt. Men vi mener også, at der fortsat er behov for at bruge mange kræfter på yderligere liberaliseringer af de mest støttede dele af erhvervet i verden, nemlig sådan noget som landbrugspolitikken, hvor vi skal have sænket de produktionsrelaterede støttesatser yderligere. For dermed er vi allerbedst i stand til at hjælpe ikke mindst udviklingslandene til at forbedre markedsadgangen og få bedre konkurrencevilkår.

Endelig ser vi også gerne, at WTO som organisation bliver mere åben og gennemsigtig. Vi mener, det er af afgørende betydning for den folkelige tilslutning og den folkelige forståelse for WTO, at beslutningsprocessen bliver mere gennemskelig, og at der åbnes op for yderligere inddragelse af NGO'er og andre parter i processen. Vi ser også gerne, at der tilknyttes en parlamentarikerforsamling til ministerkonferencen, og jeg synes, det er et godt initiativ, der er taget her i Folketinget, hvor vi får en mulighed for at følge ministerkonferencen i Seattle, således at der også fra verdens parlaments side sættes yderligere fokus på WTO i relation til det almindelige parlamentariske arbejde, men selvfølgelig også på, at man forhåbentlig med tiden kan få en større debat i de enkelte parlamenter om globalisering, internationaliseringen og mange af de temaer, som man har oppe at vende i den forbindelse.

Og vi er meget tilfredse med den vedtagelse, som vi selv er medforslagsstillere til, og ser frem til en forhåbentlig god og udbytterig konference.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

De fleste har i debatten indtil nu taget udgangspunkt i WTO udefra set: i det internationale perspektiv set ind mod Danmark. Jeg vil starte med at tage mit udgangspunkt i det modsatte, nemlig i Danmark set i forhold til WTO.

Vi har i Danmark et stærkt erhvervsliv. Vi har et erhvervsliv, som er dygtigt, vi har et konkurrencedygtigt erhvervsliv, hvis erhvervslivet får lov. Vi har et erhvervsliv, som giver os gode varer, producerer gode varer, og som i forhold til kvaliteten også er prisdygtige. Det største problem for erhvervslivet er faktisk, om omkostningsniveauet her i Danmark bliver for

belastende. Men det er noget, som vi her i Folketinget ved andre lejligheder naturligvis må tage diskussioner om i forhold til erhvervslivets forhold.

Men det afgørende her er altså, at hvis vi har et erhvervsliv, som producerer gode varer, så er det helt afgørende for det erhvervsliv, at det har eksportmulighed til andre landes markeder. De eneste vindere ved protektionisme udført også af de andre lande er faktisk dårlig kvalitet til høj pris. Derfor er det afgørende for Dansk Folkeparti, at vi får mulighed for, at vores virksomheder kan eksportere til de andre landes markeder.

Ser man fortsat på debatten med danske øjne og danske forbrugere, ja, så er det afgørende ej heller, om vi forhindrer andre landes varer i at komme ind i Danmark. Det afgørende er faktisk, om forbrugerne får valgmulighed blandt de varer, som er på hylderne. Den valgfrihed skal naturligvis bestå også i et internationalt system med WTO-regler og tvistbilæggelsessystemer osv., men det vigtige i den sammenhæng er, at den nationale handlefrihed, hvad angår mærkningsregler, bevares og udbygges; i øvrigt også i forhold til – hvis man skal tage det som et kuriosum – EU's regler.

Et eksempel på det er noget, der også allerede har været debatteret under debatten i dag, nemlig den velkendte sag om hormonbøfferne. Vi mener faktisk ikke, det afgørende er, om de her hormonbøffer får adgang til det danske marked eller ej. Nej, det afgørende er, at den danske forbruger får mulighed for at fravælge hormonbøffen, hvis ikke man ønsker hormonbøffen. Det er naturligt og klart for Dansk Folkeparti, at hvis der er sundhedsskadelige varer, skal de naturligvis forbydes på det danske marked, men hvis ikke vi kan påvise, at der er sundhedsskadelige ting ved en given vare, ja, så skal vi give forbrugerne mulighed for at undgå varen, hvis man politisk ønsker det, ved at have mærkningsregler, der sikrer forbrugers frie valg.

Den politiske, bevidste forbruger er faktisk en forbruger, som vi fra Dansk Folkepartis side har støttet kraftigt. Vi synes, der er noget positivt ved, at forbrugeren går ned til køledisken og er sig sit valg bevidst både i forhold til den almindelige sundhedsstandard for en given vare og jo også i forhold til et område som dyrenes velfærd, hvor det er godt, at forbrugerne er bevidste, fordi det jo også betyder, at forbru-

geren ofte vil betale den pris, som bedre forhold for eksempelvis dyr kræver.

Det afgørende er altså, at vi ikke får mulighed for en ny protektionisme, men at vi tværtimod får nedbrudt de handelsbarrierer, som kan bestå. Derfor også lige en kort bemærkning til spørgsmålet omkring ulandenes situation og andre dårligt stillede landes situation. Vi skal selvsagt være opmærksomme på de miljø- og lønmodtagerforhold, produktionen sker under, også for at sikre, at vi ikke lader os udkonkurrere på andre landes elendige standarder, men vi bliver nødt til at afbalancere det i forhold til en opmærksomhed omkring, at økonomisk vækst jo netop skaber forudsætningen for, at borgerne i de dårligt stillede lande kan stille større og større krav både til miljøforhold og også til lønmodtagerrettigheder.

Det er den balance, som vi ønsker positivt at medvirke til, ved at vi også er medforslagsstiller til det forslag, der er fremsat af størstedelen af de politiske partier her i dag.

Endelig skal jeg sige omkring Europaudvalgets indflydelse, at vi har arbejdet stærkt for, at Europaudvalget skulle have en stærkere placering også i WTO-forhold, og det er bestemt ikke, fordi vi ser en sammenhæng mellem EU og WTO. Tværtimod kan man vel sige det sådan, at et stærkere WTO jo nemlig overflødiggør mange af de dele, der er omkring EU, og at de faktisk også er hinandens modsætninger på mange områder – altså jeg mener, hvis man for alvor går ind for global frihandel, kan man jo ikke gå ind for EU's store toldmure til tredjelande.

Men når vi alligevel støtter, at Europaudvalget netop tager det her medansvar, er det naturligvis også, fordi vi ad den vej håber at få en større åbenhed omkring, hvad der foregår i WTO, ved at vi øger Folketingets bevidsthed omkring det, og at vi øger Folketingets indflydelse på regeringens linje i WTO.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Nu har vi jo så hørt en repræsentant for vel nok det yderste højre i det danske Folketing. Jeg håber, hr. Jørn Jespersen har lyttet opmærksomt efter, for hr. Jørn Jespersen startede jo debatten med en påstand om, at der skulle være en alliance mellem det yderste venstre og det yderste højre.

Jeg håber, hr. Jørn Jespersen vil erkende, at hans teori på basis af hr. Kristian Thulesen

Dahls tale savner ethvert holdepunkt. Der er ingen afgørende politisk forskel i argumentationen fra hr. Jørn Jespersen og til hr. Kristian Thulesen Dahl. Det må vi konstatere efter at have hørt hr. Kristian Thulesen Dahl.

Der er enighed om denne kamp mod protektionisme. Der er enighed om, at det hele skal underlægges WTO, og jeg må konstatere, at der er en kæmpe stor grød her i Folketinget, som kun Enhedslisten ikke er med til, og den hovedskillelinje, som vi står over for, er ikke hr. Jørn Jespersens alliance, nej, det er eliten og det politiske establishment imod græsrodderne, imod ulandene, imod alle dem, som kæmper uden for dette hus.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg har sådan set to kommentarer til hr. Keld Albrechtsen:

For det første tror jeg, at det er meget farligt, hvis man som politiker undervurderer forbrugeren, og jeg føler altså, at hr. Keld Albrechtsen i hele debatten i dag fuldstændig underkender det, at forbrugerne også kan træffe nogle valg, og lægger det hele op, som om det er et spørgsmål om, hvorvidt der er importforbud til Danmark af en given vare.

Jeg har sagt i mit ordførerindlæg, at hvis der kan påvises en sundhedsfare ved en given vare, så skal vi ikke importere den til Danmark, men hvis ikke vi kan påvise det, og det er et spørgsmål om holdning til en given vare, jamen så er det ikke hr. Keld Albrechtsen, der på mine vegne skal have den holdning, om jeg må have mulighed for at købe varen, nej, så er det mig som politisk forbruger, der skal have mulighed for at vurdere det. Det er en helt afgørende forskel.

Så vil jeg sige til det dér med højrefløjsrepræsentanter osv., at jeg i virkeligheden tror, hr. Keld Albrechtsen, men også – i hvert fald i andre debatter – hr. Jørn Jespersen og andre, fuldstændig befinder sig i sådan et gammeldags bilde i forhold til højre-venstrefløjss Diskussionen. Jeg vil sige, at jeg ikke opfatter mig som repræsentant for et særlig højreorienteret parti; jeg mener faktisk, Dansk Folkeparti på mange områder er et parti, som burde kunne samarbejde med den nuværende regering om social- og sundhedsforhold eller andre ting, og dermed jo netop ikke går ind i den terminologi, som hr. Keld Albrechtsen gør sig til talsmand for.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Men det er da glædeligt, hvis Dansk Folkeparti vil forsøge at distancere sig fra sin egen fortid.

Men det, jeg hæfter mig ved hos hr. Kristian Thulesen Dahl, er, at det, man siger, jo er, at det er WTO, der skal afgøre, om tingene er sundhedsskadelige; det er ikke det danske Folketing.

Og hvis WTO underkender os i hormonbøfsagen, hvis de underkender os i asbestsagen, hvis de underkender os i blysagen, hvis de underkender os med hensyn til gensplejede produkter, så skal vi lade os nøje med en mærkningsordning. Det er jo det, man er enig i fra SF til Dansk Folkeparti, og dér siger jeg bare, at det altså er at sætte frihandel over hensynet til mennesker og demokrati, det er at sætte Folketinget ud af spillet, og det vil Enhedslisten ikke være med til.

Men det er jo et klart politisk valg, og hele resten af Folketinget har jo givet det signal, at vi skal underlægge os WTO, og så kommer vi til at få disse sundhedsskadelige produkter ind på vores marked.

(Kort bemærkning).

Lene Espersen (KF):

Jeg vil bare gerne bede hr. Kristian Thulesen Dahl bekræfte, at det er sådan, at hvis man har videnskabelige beviser, der taler for, at forbrugers sundhed er på spil, så er der selvfølgelig altid mulighed for, også i WTO-systemet, at få en ordning, så man tager optimalt hensyn til forbrugeren. Men hvis det viser sig, at man kommer rendende, og der ikke er nogen som helst form for videnskabelige beviser, så kan man ikke påberåbe sig retten til ikke at importere varer fra andre lande, for så er der jo tale om ren protektionisme. Det vil jeg gerne bede om en bekræftelse på.

(Kort bemærkning).

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Jeg vil gerne bekræfte det, fru Lene Espersen siger, på den måde, at hvis nu englænderne siger, at de vælger at betragte det danske svinekød som dårligt – de kan ikke rigtig sætte en finger på noget, der egentlig skulle være sundhedsskadeligt, eller noget, der skulle være forkert ved det, men de vælger at sige med sådan et slag på tasken, at det nok ikke er særlig godt, så det vil de slet ikke have – så mister vi lige den danske svineeksport til England, og det bryder jeg mig ikke om.

Der mener jeg at det er i dansk interesse, at vi har en situation, hvor vi har sikkerhed for, at hvis ikke der er noget galt med den danske vare, så kan den eksporteres bl.a. til det britiske marked. Om de britiske forbrugere så vil købe det danske produkt, om de mener, at de danske svin opdrættes under de rigtige forhold, er en anden sag, men jeg synes, det er rimeligt, at vi kan eksportere til det britiske marked, og det betyder så også, at briterne selvfølgelig skal have lov til at eksportere til det danske marked.

Og så vil jeg bare sige, at med den første kommentar, hr. Keld Albrechtsen kom med i sin sidste bemærkning her, tror jeg, han fuldstændig har overset, hvad der er sket inden for de sidste par år, men jeg skal gerne genopfriske hr. Keld Albrechtsens hukommelse ved en anden lejlighed.

Susanne Clemmensen (CD):

Jeg vil gerne starte med en henvisning til EU-samarbejdet, fordi ingen kan jo være i tvivl om, at vi i CD er stærke tilhængere af EU, og det er vi bl.a., fordi vi tror på, at fælles spilleregler om fri og lige konkurrence, som vi har i det indre marked, samt regler om miljø, sundhed, forbrugerbeskyttelse og arbejdstagerrettigheder i det lange løb er til gavn for alle de deltagende landes velstand og velfærd. Også fordi fælles spilleregler tvinger de deltagende lande til at samarbejde og sætte sig ved forhandlingsbordet for at finde en tilfredsstillende eller i det mindste acceptabel løsning for alle de involverede parter, så vi undgår handelskrige eller det, der er meget værre.

Det er også af samme årsag, vi er lige så stærke tilhængere af verdenshandelsorganisationen WTO, selv om vi ikke har nogen ambitioner om, at WTO skal udvikle sig til et samarbejde a la EU. Det giver næsten sig selv, at et samarbejde med ca. 135 lande – og flere vil formentlig komme til – ikke kan eller skal udvikle sig til så tæt et samarbejde, som EU-samarbejdet er blevet.

Men CD er meget enig med regeringen i, at WTO's tredje ministerkonference i Seattle i USA skal lægge op til en kommende runde, der bør være bred og omfatte en række forskellige emner. På den måde tror vi, at der er størst chance for at opnå et tilfredsstillende resultat for alle parter – det er jo egentlig ikke meget anderledes end de hjemlige finanslovforhandlinger, kan man sige, hvor der er flere forskellige emner at forhandle om og dermed også en større

chance for at nå til enighed – men også fordi vi anerkender, at der skal findes en løsning på det problem, at vi har internationale aftaler og konventioner, der strider mod hinanden.

Hvis jeg skal nævne nogle af de punkter, som CD meget gerne vil arbejde for, er det for det første, at de sidste høje todsatser må væk, og det siger vi af hensyn til udviklingslandene. Udviklingslandene har ikke været tilfredse med Uruguayrunden, og de synes ikke, de har fået nok ud af det.

Jeg synes, at de industrialiserede lande må tage sig sammen og vise, at når vi nu vil have andre emner ind i den ny runde såsom miljø- og forbrugerbeskyttelse og arbejdstagerrettigheder, må vi altså også sende et klart signal til udviklingslandene om, at så må vi fjerne de her høje todsatser, som er afgørende for, at udviklingslandene kan afsætte deres produkter på vores markeder.

Med hensyn til forsigtighedsprincippet vil jeg gerne sige, at jeg synes, det er vigtigt, og det er fint – det fremgår jo også af vores EU-samarbejde – at forsigtighedsprincippet er et af de principper, som miljøsamrådet i EU baserer sig på. Men jeg synes også, det er vigtigt samtidig at sige: Jamen vi er nødt til at finde ud, hvad der så menes, når vi skriver forsigtighedsprincippet ind. Vi skal i hvert fald være sikre på, at det er et bestemt organ af eksperter, der sidder og tager stilling til, hvornår forsigtighedsprincippet skal tages i anvendelse, så vi undgår netop de her slagsmål bl.a. mellem EU og USA om hormonbøffer og banansagen, hvor man netop ikke kan blive enige om, hvis eksperter der så at sige har ret.

I CD mener vi i hvert fald, at skal vi have forsigtighedsprincippet ind – det skal vi – så må man også samtidig sige, at det er altså vigtigt, at vi får løst de her konflikter, før vi ligesom bringer det ind på banen. Vi skal i hvert fald ikke bruge det som et argument for ikke at få løst de konflikter, der er på nuværende tidspunkt mellem USA og EU.

Jeg synes også, det er meget rigtigt, sådan som fru Lene Espersen har været inde på det, at vi skal forbedre tvistbilæggesystemet, og at vi skal sørge for, at de stridende parter på et meget tidligere tidspunkt, når WTO's appelorgan har afsagt deres afgørelse, så sætter sig til forhandlingsbordet eller kommer med et udspil til hinanden, så der ikke kan gå – sådan som det er tilfældet med hormonbøfsagen – 15 måneder faktisk, før EU kommer med et udspil

over for USA om, hvordan vi har tænkt os at løse den her konflikt. Der skal vi ind på et meget tidligere tidspunkt, og der kan man så sige, at det jo ikke kun er i forhold til EU og USA, at det gør sig gældende. Det er jo i princippet alle lande i WTO.

Jeg synes også, det er vigtigt i forbindelse med udviklingslandene at sige, at vi må sætte skub på liberaliseringsprocessen for landbrugsvarers vedkommende. Vi er nået et meget lille skridt i den rigtige retning, sådan opfatter jeg i hvert fald »Agenda 2000«-resultatet, og derfor vent der sikkert nogle meget dramatiske og spændende forhandlinger i WTO om en liberalisering på landbrugsområdet, som jeg synes det er meget vigtigt at vi får taget hul på. Vi skal altså videre ad den vej, og vi er ikke kommet langt nok.

Jeg kan også kun opfordre regeringen til at arbejde for en fælles investeringsaftale i WTO.

Jeg tror, jeg vil slutte her med at sige, at CD står bag forslaget til vedtagelse om WTO, og vi kan naturligvis støtte dette forslag.

Elisabeth Arnold (RV):

Ordet frihandel er et plusord. Der er ikke mange, der kan sige, at de er imod frihandel. På den anden side er der jo også mange, der gerne vil have en form for hold på, hvad det egentlig er for kræfter, der styrer den frie handel – frit spil for alt. Al magt til de rå markeds kræfter er der trods alt mange her i Danmark der gerne vil tæmme lidt.

Til det formål er det udmærket at have en organisation som WTO. Den er jo kronen på værket efter mange, mange års diskussioner i verdenssamfundet om at få en mere liberaliseret verdenshandel, at komme mange af toldmurene til livs og samtidig også at få indbragt nogle andre værdier i de regler, der styrer handelen.

Organisationen WTO er fortrinsvis en handelsorganisation. Det er hele tiden vigtigt at huske, at det er handel, det drejer sig om. Men der bør også ske fremskridt inden for andre områder, ligesom vi også inden for EU efterhånden har indført hensyn til miljø, sundhed, forbrugers hensyn, arbejdstagerrettigheder, arbejdsmiljø osv. I lighed med ændringerne i EU's ordninger bør også WTO tillægge global bæredygtighed en større vægt.

Forholdet mellem de rige industrilande og udviklingslandene skal også varetages i den kommende forhandlingsrunde. Udviklingslandene skal kunne se, at udviklingen er gunstig

for deres respektive handelsområder, ellers vil WTO ikke opretholde den opbakning, som WTO i øjeblikket besidder.

Diskussionen om dumping af de rige landes produkter, som kan ødelægge grundlaget for ulandenenes egen produktion, bør også være et emne på de kommende møder.

Et afgørende punkt i WTO-organisationen er naturligvis tvistbilæggesystemet. Det er ikke så pynteligt, at to af de vigtigste aktører inden for WTO, nemlig USA og EU, i øjeblikket har nogle uafklarede sager, som belaster forholdet. Tvistbilæggelse er ganske enkelt en nødvendig ting, hvis der skulle opstå uenighed, og det gør der naturligvis. Det afgørende er selvfølgelig, at alle parter forstår systemet ens. Der synes stadig væk at være en del at arbejde på.

Vi skal også være meget bevidste om, at overtrædelser af afgørelser i tvistbilæggesystemet ikke er med til at gøre det mere troværdigt, at man har dette system. Dermed være ikke sagt, at man ikke skal kæmpe i de verserende sager, hvor man mener, man har en god sag. Der vil jeg selvfølgelig nævne sagen om det amerikanske hormonkød.

Men jeg mener også, vi skal være helt opmærksomme på, at hvis man ikke kan skaffe den dokumentation, som man har arbejdet på, hvis ikke man kan bevise, at den risiko, man tror er til stede, rent faktisk er der, så må man også rette sig efter de regler, der findes i systemet, og sige o.k., så må vi give adgang til dette kød og så blot sørge for, at de forbrugere, som af andre grunde end sundhedsrisikogrunde vil fravælge dette kød, kan blive i stand til at gøre det.

Det synes vi må være den rigtigste løsning. Det er vigtigt, at vi holder fast i, at der skal være dokumentation eller blot en sandsynliggørelse af, at den risiko, man mener der er ved varerne, også skal kunne dokumenteres.

Det kan jo godt være lidt svært at delagtiggøre offentligheden eller få en bred offentlig debat om disse sager. De er jo ret tekniske og synes måske ikke at vedkomme den enkelte borger ret meget. Men vi skal forsøge at åbne beslutningsprocessen, at få diskussionerne ind i de politiske fora, og derfor er vi også meget godt tilfredse med, at der kommer et forsøg på at få parlamentarikerforsamlinger til at deltage i WTO-processerne.

Alternativerne til WTO er anarki, stormagtsvælde, al magt til markeds kræfterne, til de store firmaer. Jeg synes godt, modstanderne af WTO

kunne tænke lidt over, at det er faktisk perspektivet: det totale anarki.

Ude i forsamlingshusene, når man er til møder, er sådan den store nye trussel i dette sidste tiår af århundredet globaliseringen. Der bliver vi politikere ofte spurgt om: Hvad gør vi ved globaliseringen? Den er vi imod. Og det kan godt være, man synes, det er farligt og uhyggeligt og skræmmende, at der er globalisering, som præger vores dagligdag. Men det er netop det, vi kan gøre i organisationer som WTO: at tage kampen op mod de frie fuldstændig utæmmede markeds kræfter, at have nogle internationale organisationer, hvor vi samarbejder om at få andre værdier ind for handel, andre værdier ind for måder, hvorpå vi håndterer uenighed mellem landene handelspolitisk klogt.

Derfor støtter Det Radikale Venstre også det forslag til vedtagelse, som er fremsat.

Keld Albrechtsen (EL):

Der er efter min opfattelse noget sprogligt helt paradoksalt ved, at man, som fru Elisabeth Arnold nu gjorde, kan fremstille en organisation, som grundlæggende er skabt til at bane vejen for globaliseringen og de fri markeds kræfters hærgen globalt set, som redskab til at tæmme de samme markeds kræfter.

Det faktuelle forløb, kendsgerningerne viser jo altså også, at det heller ikke har kunnet lykkes for nogen at tæmme vilddyret. Da vi stemte for fire år siden her i Folketingssalen om medlemskab af WTO, gjorde Enhedslisten faktisk opmærksom på den fare, den risiko, som man løb. Alligevel vedtog – som jeg husker det – alle de andre partier, at Danmark skulle være medlem af det foretagende. Det kommer vi til at fortryde desværre, og det står mere og mere klart for hver dag, der går.

Jeg har tidligere i debatten nævnt nogle eksempler på, hvordan vi i den kommende tid vil blive tromlet ned af WTO på helt afgørende sundheds- og miljøspørgsmål som f.eks. gensplejsning.

Da vi var med Folketingets Europaudvalg i USA, fik vi den klare melding fra amerikanerne, at de vil have gensplejsning ind på det europæiske marked. De vil have et system med gensidig godkendelse af gensplejsede organismer. De vil ikke acceptere, at vi i EU-landene forbyder salg af amerikansk godkendte gensplejsede produkter.

Det vil være et af de krav, som de vil stille med til en afsluttende runde i WTO, ligesom vi

ved, at canadierne vil have ophævet vores forbud mod asbest, ligesom vi ved, vores blyforbud trues af WTO, ligesom vi har hormonsagen kørende.

Jeg synes, det er et meget stort problem, at alle de partier, som på række har hyldet frihandelsprincippet, ikke kan se, hvad det er, man er ved at føre os ud i: at man simpelt hen fratager Folketinget muligheden for at føre en selvstændig miljøpolitik, når det gælder handel.

Men desværre er det jo ikke sådan, at problemerne kun rammer Danmark. De rammer faktisk endnu værre andre steder, f.eks. i ulandene. Så vores kritik af WTO indeholdt også dengang en advarsel om, at det her vil komme til at koste ulandene dyrt.

Desværre har rapporter jo bekræftet, at de løfter, man gav ulandene i sin tid, om, at de skulle nok få noget kompensation, og de negative virkninger skulle man nok. . . osv., men nu skulle de først åbne, nu skulle de først opfylde de vestlige landes krav til markedsadgange osv., så skulle de nok få noget kompensation bagefter. Det har de selvfølgelig ikke fået. Det er der heller ingen udsigt til at de får.

Alt i alt synes jeg, at erfaringerne med WTO allerede efter fire års medlemskab viser, at vi står i problemer til halsen.

Arbejdstagerrettigheder diskuterer man nu. Men hvad går den politik i virkeligheden ud på, som nu også vil lægge arbejdstagerrettighederne ind under WTO? Ja, det går jo ud på, at så kan ILO, den internationale arbejdstagerorganisation, heller ikke længere få lov til at iværksætte sine sanktioner, uden at de kan underkendes af WTO. Så mister vi også den organisation som en mulighed for at løfte tingene.

Miljøaftaler som Rio osv. trues også af WTO, og det er efter vores opfattelse en katastrofe, at man lægger alle andre regelsæt ind under WTO-reglerne, alle de regelsæt, som burde samles i FN, som burde være udgangspunkt for et FN-arbejde.

Og så havde fru Lene Espersen for lidt siden den frækhed at påstå, at Enhedslisten ikke har fremlagt nogen konkrete forslag. Jamen vi har ligesom en lang række græsrodsorganisationer, bevægelser og fagforeninger foreslået, at f.eks. forhandlingerne om en investeringsaftale lægges i FN og ikke under WTO, bl.a. fordi disse investeringsaftaler vil have forfærdelige konsekvenser for ulandene, der vil miste deres muligheder for at kunne kontrollere de multinationale selskabers skalten og valten med

deres naturressourcer, med deres arbejdskraft og med deres rigdomme.

Vi har sluppet et vilddyr løs, en tiger, der løber rundt og får smag for blod, og jeg ser ikke nogen ægte vilje hos flertallet her i Folketinget til at forsøge at tæmme dette vilddyr.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Risikoen ved bly har været kendt i århundreder, og sundhedsrisikoen ved asbest har været kendt i årtier, men sundhedsrisikoen ved gensplejsning er faktisk ikke kendt.

Jeg har aldrig hørt hr. Keld Albrechtsen klage sig over, at hans yoghurt hver eneste dag har den samme konsistens og kvalitet, fordi den er lavet med gensplejsede mikroorganismer, og jeg har aldrig hørt hr. Keld Albrechtsen klage over, at den øl, han drikker af og til, og som er lavet med gensplejsede gærceller, smager godt hver gang. Sådan er det. Der er generelt ikke nogen speciel sundhedsrisiko ved gensplejsning, men man skal selvfølgelig undersøge de enkelte produkter og se, hvordan de påvirker vores fødevarekvalitet, og om der er en risiko ved dem. Jeg kan bare ikke forstå, at hr. Keld Albrechtsen fører et fuldstændigt korstog mod gensplejsning generelt, en teknik, som i øvrigt gennemsyrrer hr. Keld Albrechtsens dagligdag på godt og ondt.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Jeg synes, det var befriende, at hr. Keld Albrechtsen nu redegjorde for, hvad der egentlig er Enhedslistens grundlæggende politik på dette område. Den er, at der ikke skal være nogen regler for den internationale samhandel, at der ikke skal være nogen organisation, at der ikke skal være nogen regler, og at der ikke skal være nogen håndhævelsesmekanismer.

Vil hr. Keld Albrechtsen ikke godt fortælle, hvorfor det efter Enhedslistens opfattelse er godt med høje toldmure, og hvorfor og for hvem det er en berigelse med store kvoter, som lægger begrænsninger for, hvor meget et enkelt land kan eksportere til et andet land? Hvad er det berigende ved kvoter? Hvorfor er det så godt, at de store og stærke lande kan tage ensidige handelsskridt mod de små lande? Hvad er fidusen i det set ud fra hensynet til ulandene, ud fra hensynet til små lande og ud fra hensynet til miljøet?

Hr. Keld Albrechtsen siger, der er en risiko for, at vi bliver tromlet. Han minder mig en gang imellem lidt om Søren Brun i tegneserien Radiserne, der hver morgen vågner op og siger: »En ny dag truer«. Vil et lille land ikke blive tromlet ned uden regler? Hvor har Enhedslisten fået sikkerhed for, at små lande – det være sig Danmark med 5 millioner indbyggere eller et lille, fattigt uland – kan klare sig fuldstændig uden problemer i en verden uden regler? Hvor kommer den tro fra?

(Kort bemærkning).

Claus Larsen-Jensen (S):

Til hr. Keld Albrechtsens kamp mod det globale vilddyr vil jeg sige, at jeg mener egentlig, flertallet her i Folketinget optræder som dyretæmmere, når vi udefra prøver at inddæmme problemet, mens hr. Keld Albrechtsens taktik er at kravle ind i buret og låse det inde fra i håb om, at resten går godt uden for. Det er ikke den rigtige metode.

Jeg vil gerne spørge hr. Keld Albrechtsen: Kan hr. Albrechtsen ikke se, at med en andel på 25 pct. af verdenshandelen kan vi i EU – hvis vi har lavet nogle fornuftige regler – faktisk bruge det som platform til forhandlinger i WTO om spilleregler på alle de bløde områder, som hr. Keld Albrechtsen også godt kan lide?

Det næste spørgsmål, jeg vil stille hr. Keld Albrechtsen, er om ILO's rolle i tilknytning til FN med hensyn til sanktioner: Er svagheden netop ikke, at ILO ingen sanktionsmuligheder har, og at vi netop – hvis vi får WTO's beslutninger underlagt hensynet til ILO-konventioner – i virkeligheden styrker ILO's kamp for arbejdstagerrettigheder, fordi vi hermed får nogle sanktionsmuligheder i forbindelse med handelspolitikken, som vi ikke har i dag?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Et af problemerne er jo, at vi savner disse fornuftige regler fra EU; dem har vi ikke set endnu. F.eks. ved vi, at der er et gensplejsningsfor-slag på vej, som vil medføre hurtigere godkendelse af en lang række gensplejsede produkter, ganske som fru Elisabeth Arnold var inde på.

Fru Elisabeth Arnold mener, at der stort set ikke er nogen sundhedsfarer. Jeg ved ikke, hvor fru Elisabeth Arnold ved det fra. En række nyere forskningsresultater tyder faktisk på, at der kan ligge en bombe under vores sundhed i form af disse gensplejsede produkter, hvis virk-

ninger på organerne i dyr og mennesker slet ikke er undersøgt til bunds. Jeg vil godt spørge fru Elisabeth Arnold, om hun ikke kender disse forskningsresultater, som giver anledning til meget, meget stor bekymring, også bekymring for de produkter, der allerede er godkendt.

Så vil jeg godt sige til hr. Jørn Jespersen, som påstår, at Enhedslisten ikke har foreslået nogen regler: Jamen læs dog det forslag til vedtagelse, jeg fremsatte for et øjeblik siden. Her står jo, hvordan Enhedslisten ønsker at regulere den internationale samhandel netop gennem et system af regler, der sikrer miljøet gennem mindsteregler. Det står indlysende klart i vores forslag til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

Claus Larsen-Jensen (S):

Det er jo svært at få øje på Enhedslistens internationalisme, men kan hr. Keld Albrechtsen ikke se, at det, der foregår, er, at først fik vi lavet nationale regler for vort eget samfund, og nu skal vi ud og slås på det europæiske kontinent og internationalt for at få lavet tilsvarende regler?

Jeg vil gerne spørge hr. Keld Albrechtsen, om han egentlig tror på, at det er meget nemmere, meget bedre og meget lettere at få indført bedre regler i vort eget land – regler, der også tager hensyn til det grænseoverskridende – eller om han tror, at vi gennem bilaterale aftaler når længere, end vi kan nå gennem et struktureret, civiliseret samarbejde som f.eks. i WTO og EU?

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Jeg har skam læst Enhedslistens forslag, og det, der er essensen i det, er jo, at der står, at der skal laves regler om, at der ikke er nogen regler. Der skal laves et regelsæt, som siger, at landene bare selv kan fastsætte alle mulige regler. Det er da ikke at lave internationale regler, det er netop at overlade det hele totalt til anarki og frie markeds kræfter, og jeg efterlyser en begrundelse for, hvorfor det skulle være til fordel for miljøet, hvorfor det skulle gavne sundheden, og hvorfor det skulle være til fordel for små lande. Jeg efterlyser også stadig en begrundelse for, at høje toldmure, kvoter og ensidige handelsskridt er til gavn for noget som helst af alt det, som Enhedslisten ellers siger de går ind for.

Så bliver jeg også nødt til at anholde diskussionen om gensplejsning, hvor hr. Keld Albrechtsen maner et trusselsbillede frem om,

at det er WTO, der kommer til at tvinge os på det område. Jeg ser det lige modsat. Hvis vi får ordentlige regler, er det, fordi vi får aftalt dem gennem WTO.

Jeg skal gøre opmærksom på, at Enhedslistens forslag på dette område er, at der skal indføres et mærke, som garanterer, at fødevarer er gensplejsningsfrie. Det vil altså sige, at Enhedslisten går ind for, at den største del af fødevarerne ude i butikkerne godt kan være gensplejsede, bare de er mærkede, så de få og frelste kan fravælge dem mod at betale en meget højere og dyrere pris. Hvorfor er det den bedste måde at håndtere gensplejsningsproblematikken på, at nogle få mennesker kan undgå gensplejsede produkter, mens det store flertal ikke får informationer om, hvorvidt der er gensplejsede organismer i deres fødevarer eller ej?

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Mine gode danske eksempler med gensplejsning af yoghurt og øl skal såmænd bare illustrere, at hvis man skal forbyde import af varer fra andre lande, skal det være, fordi de er risikable og på en eller anden måde udgør en sundhedsrisiko for os, og ikke fordi de er gensplejsede. Det i sig selv er ikke nogen diskvalifikation.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil bare sige til fru Elisabeth Arnold, at det er vi altså simpelt hen dybt uenige om. Jeg mener ikke, vi i dag har et videnskabeligt grundlag for at kunne sige, at gensplejsede produkter er gode nok for vores sundhed på længere sigt. Der er tværtimod en række undersøgelser, som tyder på, at der er indbygget en tikkende bombe under vores sundhed i alle disse gensplejsede produkter. Det er vi altså bare ikke enige om, men jeg beundrer da for så vidt fru Elisabeth Arnolds sorgløshed. Den er ret imponerende, må jeg sige.

Så må jeg sige til hr. Jørn Jespersen: Det er altså ganske vanskeligt at genkende Enhedslistens politik i den beskrivelse, hr. Jørn Jespersen kom med. Enhedslisten har foreslået, at vi skal have et gensplejsningsfrit landbrug her i Danmark, så alle landbrugsvarer, der kommer fra det danske landbrug, bliver gensplejsningsfrie – alle varer – og vi vil også have, at fødevareministeren skal arbejde for, at de ting, der importeres – foderstoffer f.eks., skal

være garanteret gensplejsningsfrie. Jeg tror, hr. Jørn Jespersen har misforstået vores politik.

Men det, der er problemet, er, at den politik ikke kan gennemføres i længden, hvis vi forbliver under dette WTO-regime. Så vil disse forsøg på at sikre os mod gensplejsningen nemlig blive undermineret af WTO-reglerne, og så ender det hele med mærkningsordninger, og det er mere hr. Jørn Jespersen, der er tilhænger af det, end det er mig, hvis nu sandheden skal frem.

Til hr. Claus Larsen-Jensen må jeg sige: Enhedslisten vil hellere have færre regler, men ordentlige regler, og derfor foreslår vi, at det bliver mindsteregler. Det kendes faktisk i EU-Traktaten, selv om bestemmelsen stort set ikke bruges. Jeg tror, det er ifølge artikel 130 S man kan vedtage standarder, som sikrer, at medlemslandene selv kan indføre bedre miljøregler. Det, vi peger på i vores forslag til vedtagelse, er altså kendt i international lovgivning, og hr. Claus Larsen-Jensen kan såmænd slå op i sin beundrede EU-Traktat og finde ud af, hvordan man kan formulere det, så det kan fungere. Problemet er bare, at EU ikke selv bruger de bestemmelser.

(Kort bemærkning).

Jørn Jespersen (SF):

Bare et enkelt, men – synes jeg – meget afgørende spørgsmål til hr. Keld Albrechtsen, som nu siger, at Enhedslisten går ind for, at hele det danske landbrug skal være gensplejsningsfrit, og at fødevareministeren skal arbejde for, at der bliver indført et mærke, som kan garantere, at importerede fødevarer ikke indeholder gensplejsede produkter, hvis de bærer det mærke:

Hvor er det, fødevareministeren efter Enhedslistens opfattelse skal arbejde for sådanne regler? I hvilken instans, i hvilken internationale organisation er det, fødevareministeren efter Enhedslistens opfattelse skal arbejde for et sådant regelsæt for mærkning af gensplejsningsfrie produkter? Er det i et EU? Er det i WTO? Og hvis det lykkes ministeren at få det gennemført i en af de instanser, skal det så efter Enhedslistens opfattelse være bindende regler? Eller skal landene bare kunne sidde reglerne overhørigt, hvis det passer dem?

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Hvis hr. Jørn Jespersen havde bladret i det forslag til folketingsbeslutning, som Enhedslisten

stillede for et par måneder siden om gensplejsningsfrit landbrug, ville hr. Jørn Jespersen vide, at vi har foreslået, at man arbejder for det i EU, og at vi selvfølgelig gennemfører det som national lovgivning her i Folketinget. Det spørgsmål kan jeg altså besvare meget præcist. Jeg er bare stensikker på, at hvis man accepterer, at WTO skal have lov til at gribe ind og afgøre handelstvister på området her, får det ingen betydning, hvad der vedtages hverken her i Folketinget eller i EU, for så bliver det WTO-reglerne, der kommer til at gælde.

Tom Behnke (FP):

Efter den debat, der har været om hr. Keld Albrechtsens indlæg, må man jo igen konstatere: Hvor er det dog skønt, at Enhedslisten ikke var opfundet, dengang man lærte at bruge ilden, for havde Enhedslisten eksisteret dengang, havde den simpelt hen forbudt, at man overhovedet benyttede sig af ild, og tænk bare, hvor stor gavn vi har af den i dag. Men sådan er det jo med fagre nye verden: Der er altid nogle, der spræller imod og ikke vil være med til noget som helst, men heldigvis er der andre, der siger: Lad os prøve, og lad os få det bedste ud af det.

Når vi taler om WTO, er nøgleordet jo frihandel. Frihandel er hele forudsætningen for udviklingen, globalt og nationalt. Så sent som i går aftes var der en længere tv-udsendelse om nogle arkæologiske udgravninger, og vi kunne se, at for flere tusinde år siden handlede man sammen på tværs af landegrænserne. Det gør vi såmænd også i dag, og det vil vi også gøre i fremtiden.

Der er heller ikke nogen tvivl om, at når vi kigger på ulandene, er deres eneste mulighed for at komme med og gennemgå en udvikling, at der bliver mulighed for at handle på tværs af landegrænserne; at ulandene får mulighed for at handle med ilandene og omvendt, for ellers så har de ganske enkelt ikke en jordisk chance for at komme videre og for at udvikle sig. Frihandel er en forudsætning for udvikling, og derfor er frihandel så godt.

Der er heller ingen tvivl om, at når vi taler om frihandel, vil der opstå stridigheder fra tid til anden. Der vil være lande, der bliver uenige om, hvilke produkter der må sælges og købes på tværs af landegrænserne, og det er jo de stridigheder, der gør, at vi ikke kan have det fuldstændige anarki og sige, at alting skal være frit. Stridighederne viser, at hvis vi virkelig vil have

frihandel, er det nødvendigt, at der er en vis form for spilleregler, et sæt spilleregler, og det er her, WTO kommer ind i billedet.

Med hensyn til debatten om, at produkterne skal være mærkede, og at det så må være op til forbrugeren selv at vælge, er der ingen tvivl om, at vi i Fremskridtspartiet er ganske enige i, at det bør være forbrugeren selv, der vælger, hvad han ønsker at købe. Men forudsætningen for, at man kan træffe et valg som forbruger, er, at varerne er mærkede, og derefter må man så træffe sit valg.

Det forslag til vedtagelse, som et flertal af partierne har fremsat, forhindrer ikke, at man fremover mærker varerne.

Det forhindrer ikke, at forbrugerne fremover får et frit valg og selv kan vælge, og derfor kan vi i Fremskridtspartiet også stå bag det forslag til vedtagelse, som vi har været med til at fremsætte, og hvor vi fra Folketingets side opfordrer regeringen til en omfattende frihandelsrunde i WTO, hvor der satses på den internationale frihandel og en styrkelse af den globale økonomi, som ikke bare er hele forudsætningen for, at alle lande kan komme op på et højere niveau, men også for, at vi kan skabe både vækst og beskæftigelse i Danmark.

Der er heller ingen tvivl om, at det er vigtigt, at man under de forhandlinger sikrer et effektivt tvistbilæggesystem, som det hedder. Når der opstår tvistigheder, skal de ret hurtigt bilægges igen, så man kan komme videre, for så længe tvisterne eksisterer, er der ikke frihandel på det pågældende område.

Det er også væsentligt, som jeg selv har understreget, og som det også står i forslaget til vedtagelse, at mindre udviklede lande får mulighed for at afsætte deres varer i ilandene, har mulighed for at handle med ilandene. Det er hele forudsætningen for deres fremgang og muligheder for at blive lande med bedre udvikling, vækst og beskæftigelse.

Når vi taler om frihandel, har vi i Fremskridtspartiet heller ikke noget imod, at der lægges et sæt spilleregler ind, som siger, at der også skal tænkes på miljøet, der skal tænkes på forbrugerne, der skal tænkes på sundhed, dyrevelfærd, arbejdstagerrettigheder og for så vidt mange andre ting.

Det er ret væsentligt, når vi laver disse fælles spilleregler, at der bliver tale om en reel frihandel, og med hensyn til konkurrenceregler for at undgå monopoldannelse tror jeg ikke, man kan finde ret mange områder, hvor det vil være

muligt at lave monopoldannelse. Men uanset det er det alligevel meget godt at få det punkt med, for den dag, hvor der skulle opstå et område, hvor der kommer et monopol, har man så allerede reglerne klar til at kunne håndtere den situation. Man kan lige så godt være på forkant og få de regler med allerede nu.

Det sidste punkt i forslaget til vedtagelse taler om, at der skal være øget åbenhed om, hvad der foregår i WTO. Det ser vi også meget gerne, og derfor har vi i Fremskridtspartiet sagt ja til at være medforlagsstillere til forslaget til vedtagelse, som vi ser frem til vil blive vedtaget inden ret længe.

Jann Sjursen (KRF):

Jeg vil indlede med at sige, at jeg er mere eller mindre enig med alle de foregående talere, lige bortset fra Enhedslistens ordfører. Men når det er sagt, vil jeg godt indlede min tale med at sige, at jeg hilser det absolut velkommen, at vi her i Folketinget får en generel drøftelse af den danske forhandlingsstrategi op til WTO-forhandlingsrunden i Seattle i december.

Jeg vil godt tage udgangspunkt i, at i den forrigerunde om handelsliberaliseringer, den såkaldte Uruguayrunde, lykkedes det at få indskrevet princippet om bæredygtig udvikling i formålsparagraffen for den nye verdenshandelsorganisation, WTO. Når jeg tager udgangspunktet her, skyldes det, at vi fra Kristeligt Folkepartis side mener, at det må være en fornem opgave ved den kommende forhandlingsrunde at sikre, at dette princip nu bliver udmøntet i konkret handling, og at vi får det knyttet sammen med princippet om forsigtighed. Den regulering, der skal ske på miljøområdet i WTO-sammenhæng, må netop tage udgangspunkt i forsigtighedsprincippet, og vi vil se det som en fornem opgave her i næste forhandlingsrunde at komme videre med at udmønte konsekvenserne af bæredygtighed, som nu er kommet ind i formålsparagraffen. Det er væsentligt for os, fordi hensynet til at få fri handel ikke må stå over hensynet til miljøet eller til arbejdstagerrettigheder, for nu at nævne et af de andre spørgsmål, som indgår i det forslag til vedtagelse, hr. Jørn Jespersen på en række partiers vegne har fremsat her i dag.

Vi ved godt, at når der er tale om miljøbeskyttelse, må det selvfølgelig ikke udvikle sig til en form for grøn protektionisme. Det er jo en påstand, som ulandene ofte møder ilandenes krav om at tage hensyn til bæredygtig udvik-

ling med, og de kan også fra tid til anden være kritiske over for ilandenes ønske om forbrugerbeskyttelse, sundhed, dyrevelfærd og arbejdsrettigheder – ja, sågar at ligestillingsproblemmstillingen inddrages, når der tales om fri handel.

Derfor er det overordentlig væsentligt, set fra Kristeligt Folkepartis side, at industrilandene i forbindelse med denne forhandlingsrunde virkelig lægger sig i selen for at imødekomme udviklingslandene. Det er i bund og grund utroværdigt, hvis vi dynger krav på krav ovenpå hinanden, så det bare over for udviklingslandene kommer til at virke som en yderligere beskyttelse af vore egne markeder. De har beskyttelse – mere end nok må man sige – af de nuværende toldmure.

Derfor er det vores synspunkt, at Danmark i EU-sammenhæng må arbejde for, at EU reelt kommer til eller ser sig i stand til ved den kommende forhandlingsrunde at kunne give ulandene substantielle og reelle indrømmelser. Det gælder ikke mindst på landbrugsområdet, som er et af de områder, hvor de kunne nyde stor gavn af at få fri adgang til netop vores markeder, og i den sammenhæng kan man filosofere lidt over, at ulandene mere eller mindre generelt glimrer ved fraværet i EU's landbrugspolitik. Men det er en lidt anden sag.

Fri handel har været omdrejningspunktet for flere ordførere her i dag, og jeg vil godt understrege, at for Kristeligt Folkeparti er fri handel ikke et mål i sig selv, og at vi i hvert fald først og fremmest ikke ønsker, at den frie handel foregår på bekostning af mennesker og miljø. Derfor skal vi have styr på den frie handel, og det kan vi netop få i WTO-regi. Det er de bløde spørgsmål, der skal prioriteres i den kommende forhandlingsrunde, sådan som vi ser det fra Kristeligt Folkepartis side, og det aspekt skal i det hele taget opprioriteres i hele WTO's arbejde. Derfor er det også vigtigt, at man i WTO får opbygget en analyse og politikkapacitet, så de bløde spørgsmål fremover kan blive tillagt langt større vægt i WTO-sammenhæng.

Vi anser det for vigtigt, at åbenheden øges, og at det bl.a. sker ved, at parlamentarikere og NGO'ere inddrages i højere grad i WTO-sammenhæng. På en måde kan man sige, at Danmark her er gået hen og blevet et foregangsland, sådan som vi har forstået det. Bl.a. har Udenrigsministeriet i høj grad søgt at inddrage dette aspekt i forberedelserne fra dansk side til den kommende forhandlingsrunde, men

vi mangler at se noget tilsvarende på det niveau, hvor WTO befinder sig, og det er derfor vigtigt, at regeringen arbejder for, at det aspekt kommer med.

Til sidst skal jeg blot sige, at vi selvfølgelig kan støtte det forslag til vedtagelse, vi selv er medforlagsstillere til, og som indeholder en lang række af de emner, der kommer op i den kommende forhandlingsrunde. Jeg skal også understrege her til sidst, at det for Kristeligt Folkeparti er afgørende, at der bliver sat fokus på miljøet og bæredygtig udvikling, og at EU-landene som helhed kommer med nogle reelle tilbud til ulandene, der gør, at vi troværdigt kan lægge krav på bordet – også de krav, som er nævnt i det fremsatte forslag til vedtagelse.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Lad mig til indledning understrege, at jeg er meget tilfreds med det forslag til vedtagelse, som er fremsat, og som et mere end bredt flertal her i Folketinget står bag. Det giver en udmærket ramme for regeringens videre forberedelse til ministerkonferencen i Seattle i slutningen af november og begyndelsen af december, hvor det forhåbentlig kan lykkes at iværksætte en ny runde om handelsliberalisering med en bred dagsorden omfattende en række af de emner, vi har diskuteret i dag: miljø, arbejdsretteligheder, konkurrenceregler, investeringsregler osv.

Jeg vil godt gøre et par bemærkninger om sager, der har været spurgt til, først den såkaldte banansag. Situationen er den, at WTO har underkendt EU's bananordning. Danmark stemte i sin tid imod vedtagelsen af de ændrede bananregler i EU, som blev vedtaget i juni 1998. Det er for dansk udenrigshandel vigtigt, at WTO's regler respekteres, og derfor finder vi det fra regeringens side meget vigtigt, at Kommissionen snarest må fremlægge et forslag til en ny bananordning, som er i overensstemmelse med WTO-reglerne.

Med hensyn til det hormonbehandlede kød har vi fra dansk side tilsluttet os, at EU i hormonsagen yder kompensation til USA og Canada på kort sigt. Parallelt hermed undersøger Kommissionen det mulige indhold af en eventuel mærkningsordning, men iværksættelsen af en sådan forudsætter naturligvis, at der ikke påvises sundhedsfare ved det hormonbehandlede kød. Der har været visse foreløbige delresultater, som tyder på, at der er en sundhedsrisiko ved hormonkød, men det er nødven-

digt at afvente den endelige rapport, inden der tages nogen stilling.

Med hensyn til arbejdstagerrettigheder er det jo sådan, at ILO har defineret de fundamentale arbejdstagerrettigheder. De skal respekteres, og vi arbejder for, at WTO ser på spørgsmålet om arbejdstagerrettigheder. Men vi må også understrege det, som er sagens realitet, nemlig at fremskridt på dette område modarbejdes/vanskeliggøres på grund af indædt modstand fra især udviklingslandene.

Det handelspolitiske instrument kan bruges som middel til at opnå andre landes respekt for arbejdstagerrettigheder. Må jeg som et eksempel nævne EU's GSP-ordning, der giver favorabel adgang til EU's marked for udviklingslande, der respekterer visse arbejdstagerrettigheder. Det synes jeg selv er et udmærket instrument at anvende i handelspolitikken. Det har vist sig i de hidtidige sonderinger mellem WTO-landene, at det såmænd kan være vanskeligt nok bare at holde emnet om arbejdstagerrettighederne på dagsordenen for den kommende runde, men EU og Danmark tillægger det som bekendt stor vægt, og også USA har tilkendegivet sin stærke støtte til, at det skal ske, og derfor er vi på dette område også midt i en proces.

Der venter fortsat et betydeligt forberedelsesarbejde, før man på ministerkonferencen i slutningen af november og begyndelsen af december kan lægge sig fast på en ramme for de kommende forhandlinger i en ny runde. Men som det ser ud lige nu, tegner det til, at det kan blive en ny runde med en bred dagsorden, og det er også i den retning, vi skal arbejde.

Jørn Jespersen (SF):

Der kan i og for sig skrives to historier om den forespørgselsdebat, vi har haft i dag. Den ene historie er, at Enhedslisten er fuldstændig isoleret og ikke indgår konstruktivt i debatten om, hvordan de internationale regler for handel skal være, men det er i den store internationale sammenhæng ikke særlig interessant.

Den anden historie, der kan skrives, er derimod i international sammenhæng faktisk temmelig interessant. Et meget, meget bredt flertal i det danske Folketing støtter i dag en vedtagelse, som både er et meget stærkt grundlag for vores forhandlinger i den kommende runde i WTO og et meget stærkt signal til omverdenen om, at vi virkelig ønsker at opprioritere nogle bløde emner som miljø, arbejdstagerrettigheder og hen-

syn til de fattige lande i den kommende forhandlingsrunde.

Jeg lægger megen vægt på, at vi i dag har en lang række meget markante elementer med i den vedtagelse, vi vedtager om et øjeblik. For det første er det nævnt, at den kommende runde skal respektere WTO's målsætning om en bæredygtig udvikling. Det betyder, at WTO nu må leve op til sine forpligtelser og ikke blot have bæredygtig udvikling som en uforpligtende målsætning, men tage konkrete skridt til at udmønte og operationalisere denne målsætning i sit daglige og praktiske arbejde.

Jeg lægger også stor vægt på, at et meget bredt flertal nu siger, at de mindst udviklede lande hurtigt skal sikres adgang til vore markeder, og at det skal gælde for alle deres varer. Det betyder f.eks., at vi allerede i Seattle i november måned skal give indrømmelser til de fattige lande, både fordi det er en retfærdighed over for dem at gøre det, og fordi det er god forhandlingsteknik at gøre det på det tidspunkt. Det betyder også, at vi ikke bare skal åbne vore markeder for varer, som ulandene alligevel ikke kan producere, men lige præcis for de varer, som det er essentielt og væsentligt for dem at sikre adgang til vore markeder for.

Jeg synes også, det er ganske bemærkelsesværdigt og glædeligt, at vi helt entydigt siger, at vi ønsker, at WTO efter forsigtighedsprincippet skal acceptere regler for miljø, forbrugerbeskyttelse, sundhed og dyrevelfærd.

Det betyder, at vi entydigt skal have sikret i regelsættet, at lande og regioner kan vedtage standarder og normer på disse områder, som ligger højere end internationale standarder og alligevel få dem respekteret i WTO-systemet, når vi har belæg for, at der ud fra et forsigtighedsprincip er grund til at gøre det. Det er en meget væsentlig ting at få ind i regelsystemet.

Jeg synes også, det både er vigtigt og glædeligt, at vi nu siger, at ikke alene går vi efter at holde spørgsmålet om arbejdstagerrettigheder på dagsordenen i WTO-forhandlingerne, men at vi ligefrem ønsker at få et resultat, hvor ILO-konventioner respekteres og deres bestemmelser fremmes. Det betyder, at vi skal have bestemmelser ind i WTO-reglerne, som sikrer, at ILO-reglerne rent faktisk har en betydning, og at WTO bruges aktivt til at sikre, at de bliver overholdt.

Endelig er det meget væsentligt, at vi nu siger, at internationale multilaterale miljøaftaler har forrang frem for handelsreglerne i WTO,

fordi det eksplicit siges, at vi skal respektere anvendelsen af handelsskridt efter bestemmelser i disse multilaterale aftaler. Det betyder ikke alene, at WTO skal respektere de multilaterale aftaler, det betyder, at WTO skal bruges aktivt, og at handelsskridt skal kunne tages for at sikre, at de multilaterale miljøaftaler rent faktisk bliver overholdt.

Den sidste væsentlige konklusion på dagens debat er, at der nu bliver lagt op til en markant indsats fra dansk side for at demokratisere systemet i WTO, og det synes jeg er meget glædeligt.

Endelig skal jeg nævne nogle få ting, som jeg mener det er vigtigt, at vi diskuterer videre i Danmark med henblik på den kommende runde, og det er, som jeg allerede har nævnt, formålet med den bæredygtige udvikling. Der vil jeg bede regeringen om gerne i dag eller på et senere tidspunkt at redegøre for, hvad den vil gøre, for at den målsætning rent faktisk bliver gjort operationel og får daglig og praktisk betydning, f.eks. i form af en egentlig analysemekanisme i WTO-systemet, hvor man hele tiden gør sig klart, hvad de ting, man vedtager, betyder for et bæredygtigt miljø og for en bæredygtig udvikling i de fattige lande.

Jeg synes også, at spørgsmålet om kompensation til de mindst udviklede lande og til de fødevarieporterende lande trænger til en afklaring. Der eksisterer en lang række løfter. De er ikke opfyldt bare i nær tilstrækkelig grad. Hvad har regeringen tænkt sig at gøre for, at disse løfter og eventuelt kommende nødvendige kompensationer rent faktisk bliver givet til disse lande, så de også får gavn af handelsliberaliseringerne?

Et spørgsmål, som jeg vil bede regeringen om at overveje og meget gerne svare på i dag, er, hvad man vil gøre for at mindske de negative effekter af TRIPS-aftalen, altså aftalen om intellektuelle rettigheder.

Det sidste spørgsmål, som jeg synes der er grund til at arbejde videre med, er spørgsmålet om afskaffelse af miljøskadelige subsidier inden for landbrug, fiskeri og energi. Det er ikke et emne, der hidtil er indgået med særlig stor vægt, men det har en meget stor betydning, og derfor er vi nødt til at arbejde videre med det.

Men altså alt i alt en meget stærk og glædelig vedtagelse, som et meget bredt flertal står bag.

Keld Albrechtsen (EL):

Ministeren var inde på hormonbøfsagen, og desværre må man jo sige, at de oplysninger, ministeren kom med, om, at Danmark nu går ind for, at USA ligefrem skal have kompensationer, og at man allerede nu skal forberede en mærkningsordning, det vil sige, at man allerede nu skal indstille sig på, at man har tabt hormonbøfsagen, viser jo, at den danske politik på det her område har nået et virkelig lavpunkt, et lavpunkt, hvor det endog er sådan, at vi må foretrække Europa-Kommissionens politik frem for den danske holdning.

Europa-Kommissionen har faktisk i den her sag forsøgt, hvilket er helt enestående, at opretholde et forbrugerhensyn ved at fastholde, at der altså er en kræftisiko forbundet med disse hormonpræparater, som amerikanerne bruger, men den danske regering er på vild flugt, fordi den er bange for amerikanske sanktioner.

Jeg stillede ministeren et spørgsmål i første runde, og det vil jeg godt gentage: Har den danske regering tænkt sig at støtte, at der skal være en fælles EU-holdning ved forhandlingerne om en ny investeringsaftale i WTO? Det synes jeg er et meget afgørende spørgsmål, for hvis den danske regering accepterer, at der skal tilrettelægges en fælles EU-holdning, ja, så ved vi jo, at så vil alle de fromme ønsker om hensyntagen til ulande og miljø og dit og dat i virkeligheden ikke komme nogen steder.

Hr. Jørn Jespersen gjorde status over debattens resultater her i dag, og jeg kan da gratulere ham med, at det var lykkedes ham at isolere Enhedslisten. Det må jeg sandelig sige er et stolt resultat af debatten. Det er lykkedes at samle hele Folketinget og isolere Enhedslisten. Men faktisk er det ikke Enhedslisten, der står isoleret efter den her debat. Vi må ganske vist konstatere, at det er det her i Folketingssalen, men det er det jo ikke udenfor. Uden for denne sal er det faktisk Enhedslisten holdninger, der har fremtiden for sig. Det er forbrugerne rundt omkring i brugsforeningerne, der vedtager, at uanset alle mulige regler i EU og i WTO vil de altså ikke have gensplejsede produkter ind på hylderne. Det er dér, man skal lytte, hvis man vil have kendskab til, hvordan fremtidens holdninger vil blive, og derfor vil jeg vove den påstand, at det ikke er Enhedslisten, der i den her sag er isoleret. Det er regeringen og det store flertal af samtlige andre partier i denne Folketingssal, der isolerer sig fra den bevægelse, der foregår i øjeblikket i den store, brede del af den europæ-

iske befolkning, der ikke ønsker disse ting, der ikke ønsker hormonbøffer, der ikke ønsker gensplejsning.

Vi må så konstatere, at Enhedslistens indsats på det her område ikke mindst kommer til at ligge uden for dette hus i en lang periode fremover, ude i brugsforeningerne, i samarbejde med grønne organisationer, med fagforeninger, med ulandene osv., og at det kommer til at vare et stykke tid, før det vil vinde frem i dette hus. Det kan vi konstatere på baggrund af debatten.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen):

Først til hr. Jørn Jespersen, der rejste nogle emner, som jeg syntes var væsentlige, nemlig om man kunne forestille sig en analysekapacitet for så vidt angår bæredygtighed, om kompensation til lande for tab i forbindelse med ændrede fødevarepriser, spørgsmål om TRIPS.

Jeg vil om disse emner indskrænke mig til på dette tidspunkt at sige, at jeg synes, det er interessante overskrifter. Det er ikke noget, der egner sig til en stillingtagen her og nu, men det er emner, som jeg lover vil indgå i de videre overvejelser, og vi får jo gode muligheder for at vende tilbage til indholdet af dette. Jeg tilsiger, skal vi sige, konstruktiv medvirken til at få belyst disse ideer fra hr. Jørn Jespersens side.

Hr. Keld Albrechtsen havde jo en lidt særegen måde at opfatte isolering på. Den mindede mig lidt om, hvad man sagde i gamle dage i London. Når der var tåge over Kanalen, så sagde man: Europa er nu isoleret fra England. Det var sådan lidt den logik, hr. Keld Albrechtsen anvendte. Det var jo os andre, alle andre end hr. Keld Albrechtsen, der var isoleret fra, hvad der foregik ude i verden. Men det er nu mere sådan et lille historisk tilbageblik.

Så lagde jeg mærke til en pudsighed tidligere på dagen. Hr. Keld Albrechtsen vendte sig ligesom imod at blive kaldt protektionist, og det vil jeg så skænke ham, det vil jeg ikke gøre mere ud af. Men hvad kalder man så egentlig én, som ved alle lejligheder, hvor muligheden gives, stemmer imod frihandel, for frihandelsmodstander det er hr. Keld Albrechtsen? Er han ikke protektionist, så er han i hvert fald modstander af frihandel.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag til vedtagelse nr. V 81 af Jørn Jespersen (SF), Claus Larsen-Jensen (S), Charlotte Antonsen (V), Lene Espersen (KF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Susanne Clemensen (CD), Elisabeth Arnold (RV), Tom Behnke (FP) og Jann Sjursen (FP) (se foran) vedtoges med 94 stemmer (S, V, KF, SF, DF, CD, RV, FP og KRF) mod 3 (EL).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag til vedtagelse nr. V 82 af Keld Albrechtsen (EL).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

18) Forespørgsel nr. F 46:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvad kan ministeren – på baggrund af resultatet af NATO-topmødet den 23.-25. april 1999 – oplyse om den danske regerings holdning til planerne om sikkerheds- og forsvarspolitiske beslutninger på EU-topmødet i Köln i juni?« Af Keld Albrechtsen (EL) og Søren Søndergaard (EL).

(Forespørgslen anmeldt 24/3 99. Fremme af forespørgslen vedtaget 7/4 99).

Begrundelse

Keld Albrechtsen (EL):

Med beslutningerne på NATO-topmødet forleden i Washington er der nu lagt op til en militarisering af EU. Der blev taget endnu et skridt i retning af Europahæren med den beslutning, som man traf i Washington, nemlig at man åbner for, at der kan foretages, hvad der betegnes som EU-ledele militære operationer.

Samtidig har den tyske regering nu meget åbenlyst lagt planer frem om, at man nu på det kommende topmøde de første dage i juni skal gå i gang med at lægge en plan for et EU-militært forsvar allerede ved indgangen til det nye årtusind.

Det tyske EU-formandskab ønsker en stram tidsplan for denne udvikling frem mod en militær union, og der lægges ikke skjul på, at hensigten er, at EU kan få sin egen militære kap-